

Sociale zekerheid Curaçao

Knelpunten, hervormingen en implementatie

Deelrapport 3 – Financiële effecten

24-3-2023

Koert van Buiren, Tamara Doeve, Peter Donker van Heel, Matthijs Gerritsen, Elly Hellings, Jellien Knol, Martijn Mak, Menno Pomp en Daniël van Vuuren

Sociale Zekerheid Curaçao

Knelpunten, hervormingen en implementatie

Auteurs: Koert van Buiren, Tamara Doeve, Peter Donker van Heel, Matthijs Gerritsen, Elly Hellings, Jellien Knol, Martijn Mak, Menno Pomp en Daniël van Vuuren

Amsterdam, Economisch Bureau Amsterdam, maart 2023

Herengracht 514, 1017 CC Amsterdam

In opdracht van:

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Economisch Bureau Amsterdam staat voor een integrale aanpak: gedegen economische analyses, doelgerichte oplossingen en effectieve implementatie. Economisch Bureau Amsterdam helpt organisaties bij het nemen en implementeren van beslissingen. Met onderzoek, advies en interim-opdrachten.

Economisch Bureau Amsterdam streeft ernaar een verantwoordelijk bedrijf te zijn dat een maatschappelijke bijdrage levert. Dat doen we door sponsoring van maatschappelijke en sociale activiteiten, door CO2-compensatie en door het delen van kennis en informatie. Zie onze data-tool [Caribbean Analytics and Statistics](#).

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Algemene uitgangspunten, aannames en samenvattend beeld	6
3. Financiële effecten per regeling	10
Bijlage A. Financiële effecten van beleidsvarianten	23

1. Inleiding

Curaçao en Nederland zijn het landspakket overeengekomen. Onderdeel van het thema ‘Economische hervormingen’ betreft het sociale zekerheidstelsel (E.4 uit het landspakket). In het bijzonder is in het landspakket afgesproken dat *‘bewerkstelligd wordt dat het stelsel van sociale zekerheid een activeringsfunctie zal hebben, met de juiste prikkels, waarbij tevens zorggedragen wordt voor een adequaat sociaal vangnet. Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd.’*

In navolging van deze afspraak in het landspakket heeft een consortium bestaande uit Economisch Bureau Amsterdam (EBA), SEO Economisch Onderzoek (SEO), de Beleidsonderzoekers en IndigoBlue, in opdracht van Curaçao en Nederland, dit onderzoek naar de sociale zekerheid van Curaçao uitgevoerd en voorstellen voor verbetering en versterking van het sociale zekerheidstelsel gedaan.

De centrale doelstellingen van dit onderzoek zijn:

- In beeld brengen van de werking van het bestaande socialezekerheidstelsel en de knelpunten en tekortkomingen daarin;
- Ontwerpen van een versterkt socialezekerheidstelsel dat voorziet in een adequaat sociaal vangnet, dat de juiste prikkels bevat en dat financieel en maatschappelijk haalbaar en houdbaar is;
- Voorstellen doen voor een implementatieplan inclusief een inventarisatie van de vereiste capaciteit, kennis en middelen.

Het onderzoek is tussen september 2022 en maart 2023 uitgevoerd en bestaat uit zes fasen:

1. Inventarisatie functioneren huidige stelsel;
2. Aanbevelingen (hervormingen) voor een gemoderniseerd stelsel;
3. **Financiële effecten van de aanbevolen hervormingen;**
4. Maatschappelijke en financiële haalbaarheid;
5. Implementatie;
6. Integratie hervormingen arbeidsmarkt en sociale zekerheid.

Het onderzoek heeft betrekking op de bijstand, arbeidsongeschiktheid (ziekteverzekering en ongevallenverzekering), werkloosheid, Cessantia, AOV en aanvullende pensioenen.

Dit deelrapport 3 presenteert de resultaten van fase 3: de financiële doorrekeningen van de hervormingsvoorstellen die in deelrapport 2 zijn beschreven. Het bevat achtereenvolgens de algemene uitgangspunten en aannames bij de doorrekeningen en een samenvattend beeld (hoofdstuk 2) en de financiële effecten van basisvarianten van de voorgestelde verbeteringen per regeling (hoofdstuk 3). Bijlage A bevat de financiële effecten van alternatieve varianten van de verbetervoorstellen.

De resultaten en bevindingen in dit rapport vormen de basis voor fase 4 van het onderzoek: de financiële, economische en maatschappelijke haalbaarheid van de verbetervoorstellen.

In dit deelrapport 3 zijn de financiële effecten berekend van de voorstellen voor hervormingen zoals beschreven in deelrapport 2. De voorstellen uit deelrapport 2 zijn in fase 4 getoetst bij sociale partners, stakeholders en deskundigen. Deze toetsing heeft geresulteerd in een aantal aanpassingen in het inhoudelijke ontwerp van de voorgestelde hervormingen en in aanpassingen van de in deelrapport 2 voorgestelde termijnen voor invoering (korte, middellange en lange termijn). Deze aanpassingen zijn opgenomen in de haalbaarheidsanalyse en het implementatieplan (deelrapport 4) en resulteren niet wezenlijk andere structurele financiële effecten.

Het onderzoek is uitgevoerd onder begeleiding van een commissie bestaande uit vertegenwoordigers van het Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn van Curaçao (SOAW), het Ministerie van Sociale Zekerheid en Werkgelegenheid van Nederland (SZW), de Sociale Verzekeringsbank van Curaçao (SVB), het Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur van Curaçao (GMN), het Ministerie van Economische Ontwikkeling (MEO), de Nationale Hervormingscommissie van Curaçao (NHC) en de Tijdelijke Werkorganisatie van Nederland (TWO). De onderzoekers zijn de leden van de begeleidingscommissie erkentelijk voor hun begeleiding en inbreng tijdens het onderzoek.

Tot slot willen de onderzoekers het Ministerie van SOAW en de SVB in het bijzonder bedanken voor het ter beschikking stellen van gedetailleerde data over de sociale zekerheid van Curaçao. Mede hierdoor kon het onderzoek aanzienlijk worden verrijkt.

2. Algemene uitgangspunten, aannames en samenvattend beeld

Algemene uitgangspunten en aannames

- **Productiviteitsgroei:** De doorrekeningen gaan uit van één procent productiviteitsgroei per jaar. Productiviteitsgroei wordt vaak gebruikt voor langetermijnberekeningen, omdat het een belangrijke determinant is voor de economische groei en welvaart op lange termijn. De OESO¹ schat de productiviteitsgroei op lange termijn voor de OESO-landen en de opkomende economieën van de G20 op respectievelijk 1,2 en twee procent. Voor Curaçao is ten behoeve van de berekeningen de lange termijn productiviteitsgroei conservatief op één procent verondersteld.
- **Indexering:** De effecten in het basispad en in de beleidsvarianten zijn gecorrigeerd voor inflatie. De berekende effecten zijn dus uitgedrukt in 2023 guldens. In het basispad en alle varianten wordt uitgegaan van reële effecten (gecorrigeerd voor inflatie).
- **Demografie:** In de berekeningen is uitgegaan van het emigratiescenario uit de bevolkingsscenario's van het CBS uit 2015.² Dit scenario komt het meest overeen met de daadwerkelijke bevolkingsontwikkeling. In dit scenario zit voorts de als gevolg van vergrijzing wijzigende samenstelling van de bevolking.
- **Invoering in 2025:** De berekeningen gaan ervan uit dat de voorgestelde hervormingen en maatregelen vanaf 2025 van kracht zijn. Deze aanname is gedaan om de berekeningen en de presentatie van financiële effecten overzichtelijk te houden. Latere invoering zal bij de meeste maatregelen niet tot wezenlijk andere effecten leiden.
- **15 procent loonbelasting:** Wanneer de hoogte van de uitkeringen van werknemers verandert, heeft dat invloed op de inkomsten uit loonbelasting. De berekeningen gaan daarbij uit van een belastingtarief van 15 procent*.

Niet-gekwantificeerde effecten

- **Legalisering arbeidsmigranten:** Een versterkende maatregel voor het socialezekerheidsstelsel is de legalisering van niet-gedocumenteerde arbeidsmigranten, zodat zij kunnen deelnemen aan de formele economie. De gepresenteerde cijfers houden geen rekening met deze maatregel, tenzij dit expliciet anders in aangegeven.
- **Huidige compliance:** Onderdeel van de beheersmaatregelen van de financiën van de SVB is het traject ter verhoging van de compliance. De geraamde premie-inkomsten van de bestaande SVB-verzekeringen houden in het basispad geen rekening met dit compliance-traject. Daarmee zijn de ramingen conservatief, wat betekent dat na een succesvol compliancetraject de premie-inkomsten hoger uitvallen dan in dit rapport is gepresenteerd.
- **Economische effecten:** Maatregelen die gepaard gaan met verhoogde premies, verhoogde omzetbelasting of verlaagde uitkeringen kunnen een negatieve invloed hebben op de economie. Economische effecten kunnen onder meer optreden via de vraag naar arbeid, de consumptie door werknemers en de ontwikkeling van prijzen. Zulke economische gevolgen beïnvloeden vervolgens de overheidsfinanciën via onder meer de loonbelasting, omzetbelasting, sociale premies en sociale uitkeringen. Deze tweede- en derde-orde-effecten vallen buiten de reikwijdte van de doorrekeningen van de financiële effecten. Daarbij zij opgemerkt dat in het basispad (zonder hervormingen of maatregelen) er ook sprake zal zijn van economische doorwerking (bijvoorbeeld omdat tekorten bij de AOV door het land Curaçao moeten worden aangevuld).
- **Veroudering beroepsgeschikte bevolking:** De berekeningen houden rekening met de prognose dat er een steeds grotere oudere bevolking is (65 jaar en ouder) en een steeds kleinere beroepsgeschikte bevolking (15 tot 64 jaar). De beroepsgeschikte bevolking wordt door de vergrijzing gemiddeld echter

---

* Het belastingtarief van 15 procent is gebaseerd op de tweede schijf in de loonbelasting van Curaçao (<https://belastingdienst.cw/wp-content/uploads/2022/12/Schijven-tarief-2023.pdf>). Het loon in die schijf (ANG 34.889-46.519) komt overeen met het gemiddelde loon. Daarnaast resulteert een koppeling van de jaarlonen in het dienstverbandenbestand van de SVB aan de schijven en de belastingtarieven ook in 15 procent ook als gemiddeld tarief.

ouder. Oudere werknemers verdienen gemiddeld meer dan jongere, waardoor zowel de premies als de uitkeringen hoger kunnen uitvallen dan in de basispaden aangegeven.

Samenvattend beeld

- In het tweede interim-rapport zijn hervormingen en maatregelen voorgesteld gericht op:
  - versterken van de bijstand als effectief, sociaal vangnet;
  - het versterken van prikkels voor werkgevers om ziekte en arbeidsongeschiktheid te vermijden en te investeren in de kwaliteit van arbeid;
  - het bieden van een effectief, maar sober vangnet voor werknemers die werkloos worden;
  - het financieel houdbaar maken van de AOV.
- In dit rapport zijn de financiële effecten gepresenteerd van basisvarianten van de hervormingen en maatregelen (en enkele alternatieve varianten in de bijlage). Dit laat zien dat het mogelijk is om een pakket van hervormingen in de sociale zekerheid van Curaçao te implementeren dat leidt tot een beter sociaal vangnet, dat meer activeert, dat nauwelijks leidt tot extra werkgeverslasten, en dat financieel haalbaar en houdbaar is.
- Uitzondering op dit beeld vormt het verhogen van de **bijstand** tot 70 procent van het minimumloon, wat met ANG 65 miljoen extra jaarlijkse publieke uitgaven een kostbare en tegelijkertijd sociaal gezien een belangrijke maatregel is. Voor de implementatie hiervan zou een reëel pad verkend kunnen worden dat financieel haalbaar is en dat al op korte termijn tot verbetering van het vangnet leidt. Verhoging van de bijstand zou moeten volgen op, en in samenhang moeten worden gezien met, de beleidsmatige en uitvoerende versterking van de bijstand, de invoering van een werkloosheidsregeling, hervorming van de arbeidsmarkt, vaststelling van een sociaalminimum, en beleid ten aanzien van het minimumloon.
- Binnen de voorgestelde hervormingen en maatregelen zijn door Curaçao verschillende keuzes te maken, zoals ten aanzien van de hoogte van de bijstandsuitkering, de lengte van de verplichte loondoorbetalingsperiode door werkgevers bij arbeidsongeschiktheid, de hoogte en duur van de werkloosheidsregeling, en de wijze van bekostiging van de stijgende tekorten in de AOV.
- De samenvoeging van de ZV en de OV tot een integrale **regeling voor arbeidsongeschiktheid** is zowel vanuit publieke financiën gezien als voor werkgevers als geheel budgetneutraal. Het risico van loondoorbetaling gedurende de eerste zes maanden van arbeidsongeschiktheid (basisvariant) verschuift van het collectief van werkgevers (verzekerd bij de SVB) naar individuele werkgevers, met een navolgende premiedaling tot gevolg. De kosten van loondoorbetaling voor werkgevers zijn lager, omdat de versterkte prikkel tot preventie op termijn leidt tot minder arbeidsongeschiktheid. Omdat er na de hervorming meer werknemers verzekerd zijn dan in de huidige situatie, stijgen de kosten voor werkgevers. Deze twee effecten heffen elkaar grotendeels op. Omdat de verzekerde loonsom groeit, daalt het premiepercentage voor werkgevers.
- Als basisvariant is een sobere **werkloosheidsregeling** voorgesteld die uitgaat van een uitkering voor drie maanden van 70 procent van het laatstverdiende loon en een referte-eis van twaalf maanden. Met de invoering van een werkloosheidsregeling, kan Cessantia worden afgeschaft. Dit gaat gepaard met ANG 22 miljoen extra uitgaven (ANG 27 miljoen aan werkloosheidsuitkeringen minus ANG 2 miljoen aan publieke Cessantia-uitkeringen en ANG 2 miljoen aan besparing op bijstandsuitkeringen). De werkloosheidsuitkeringen worden gedekt met een kostendekkende werkgeverspremie van 1,3 procent. De publieke inkomsten zijn hoger (ANG 28 miljoen) vanwege extra belastinginkomsten die ontvangers van de uitkering betalen.
- Het afschaffen van **Cessantia** resulteert in besparingen. Wanneer rekening wordt gehouden met een ruime interpretatie van de Cessantia-rechten die werknemers hebben bij beëindiging van de arbeidsovereenkomst, dan vervalt een latente claim op werkgevers van substantiële omvang. Dit kan niet als harde besparing worden ingeboekt omdat er onzekerheid bestaat over de interpretatie van de rechten op Cessantia en daarmee over de hoogte van deze claim*. Tevens vervalt de Cessantia verzekering en daarmee de uitgaven en premie-inkomsten van de SVB en de premies die werkgevers betalen. Deze laatste is wel een harde besparing waarmee rekening wordt gehouden.

---

* Er bestaat onduidelijkheid over wanneer er precies recht is op een Cessantia uitkering (zie ook eerste interim-rapport). Bij een ruime interpretatie hebben werknemers recht op Cessantia bij afloop van tijdelijke contracten, bij het bereiken van het pensioen, en bij contractbeëindiging bij wederzijds goedvinden. Uitgaande van deze ruime interpretatie kan er sprake zijn een latente claim op werkgevers van tientallen miljoenen gulden die met het verwijden van de regeling komt te vervallen. De in dit rapport geschatte besparing geldt als hypothetisch maximum, vanwege onduidelijkheid over wat precies de rechten zijn en omdat afschaffing van Cessantia met een overgangsregeling gepaard zal moeten gaan. Het wegvallen van deze latente claim kan derhalve niet als harde besparing ingeboekt worden.

- Er zijn grofweg drie hervormingen waarmee het financiële probleem van de **AOV**, en het oplopende tekort van het AOV-fonds, structureel opgelost kan worden, en waarbij er sprake is van een waarde-vaste AOV (jaarlijkse stijging met inflatie):
  - Verhoging van de AOV-leeftijd. Een effectieve en geleidelijke manier om dat te doen is door eerst twee stapsgewijze verhogingen door te voeren naar 66 jaar in 2025 en 67 jaar in 2030, en vervolgens de AOV-leeftijd te indexeren op de levensverwachting.
  - Een verhoging van de omzetbelasting met 1 procentpunt ten behoeve van het AOV-fonds ('AOV-heffing').
  - Het verhogen van de AOV-premie naar een kostendekkend niveau.Andere maatregelen zoals het vergroten van de premiegrondslag, verhoging van premies voor hogere inkomens, en AOV-premies voor 65-plussers helpen wel, maar zijn onvoldoende om het AOV-fonds financieel houdbaar te maken.
- In tabel 1 zijn de financiële effecten samengevat van de basisvarianten van de verschillende hervormingen en maatregelen. De tabel geeft structurele effecten voor de publieke financiën en voor werkgeverslasten weer in 2050, uitgedrukt in 2023 prijzen. Een plus (min) bij publieke uitgaven geeft een stijging (daling) weer van uitgaven aan uitkeringen en uitvoeringskosten*. Een plus (min) bij de publieke inkomsten geeft een stijging (daling) weer van premie- en belastinginkomsten. Een plus (min) bij de directe kosten van werkgevers heeft een stijging (daling) weer van directe uitgaven aan loon-doorbetaling bij ziekte en Cessantia uitkeringen. Een plus (min) bij premies geeft weer een stijging (daling) van het totale bedrag aan premies dat werkgevers betalen. Een plus (min) bij premie-equivalent geeft weer met hoeveel procentpunt de bestaande premie kan stijgen (dalen) wanneer de extra uitgaven (besparingen) worden vertaald naar een premie stijging (daling).
- De arbeidsongeschiktheidsregeling bijvoorbeeld, resulteert in ANG 27 miljoen lagere publieke uitgaven, ANG 29 miljoen hogere uitgaven door werkgevers, een premiedaling van 0,5 procentpunt (van 3,1 naar 2,7 procent), ANG 28 miljoen lagere premieafdrachten door werkgevers, en ten slotte ANG 26 miljoen lagere publieke premie- en belastinginkomsten.

Verwijzingen

¹ Guillemette, Y., & Turner, D. (2021). *The long game: Fiscal outlooks to 2060 underline need for structural reform* [OECD Economic Policy Papers 29]. OECD Publishing.

² Ter Bals, M. (2015). *Population Projections 2015-2050: Results and brief analysis of five projections variants*. Central Bureau of Statistics.

---

* Bij de extra uitgaven aan bijstand zijn alleen de uitgaven en besparingen met betrekking tot uitkeringen, maar niet eventuele extra uitvoeringskosten, meegenomen.

Tabel 1 Samenvatting financiële effecten van hervormingen en maatregelen met betrekking tot bijstand, arbeidsongeschiktheid, werkloosheid, Cessantia en AOV (miljoenen ANG, structurele effecten in 2050, uitgedrukt in prijzen van 2023).

	Publieke financiën (structurele effecten 2030 en 2050)				Kosten voor werkgevers (structurele effecten 2030 en 2050)					
	2030		2050		2030			2050		
Basisvarianten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Directe kosten	Premies	Premie-equivalent	Directe kosten	Premies	Premie-equivalent
Bijstand										
o Bijstand naar 30 procent van het minimumloon	+15		+14							
o Bijstand naar 50 procent van het minimumloon	+42		+39							
o Bijstand naar 70 procent van het minimumloon	+69	-	+65	-	-	-	-	-	-	-
o Volume- en stimuleringsbeleid	-1,6	+0,2	-2,0	+0,3	-	-	-	-	-	-
Arbeidsongeschiktheidsregeling										
o 80% doorbetaling, eigen risico eerste 6 maanden, screening	-23	-21	-27	-26	+32	-23	0,0%	+29	-28	-0,5%
Werkloosheid										
o Werkloosheidsregeling (3 maanden, 70 procent loon, referte 12 maanden)	+21	+26	+24	+30	-	+24	+1,3%	-	+27	+1,3%
Cessantia										
o Verdwijnen Cessantia-verzekering	-2	-2	-2	-2	-	-2	-0,1%	-	-2	-0,1%
AOV										
o Verhoging AOV leeftijd (66 in 2025, 67 in 2030, daarna koppeling aan levensverwachting)	-90	+34	-111	+54	-	+10	-	-	+14	-
o Vervroegd pensioen in ruil voor korting	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
o Extra heffing omzetbelasting (1 procent) t.b.v. AOV-fonds	-	+89	-	+104	-	-	-	-	-	-
o Vergroting premiegrondslag (ANG 150.000)	-	+14	-	+13	-	+9	-	-	+8	-
o Kostendekkende premie	-	+158	-	+181	-	+95	-	-	+109	+4,3%
o Verhoging premie voor inkomens > ANG 100.000 naar 8 procent	-	+10	-	+9	-	+6	+0,002%	-	+5	+0,002%
o Heffing AOV-premie bij 65-plussers (boven ANG 4.000, 6 procent)	-	+1	-	+1	-	-	-	-	-	-
o Verhoging AOV-toelage naar ANG 250 per maand	+19	-	+17	-	-	-	-	-	-	-
o Verhoging korting niet ingezetenen (naar 25 procent)	-13	-	-14	-	-	-	-	-	-	-

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

3. Financiële effecten per regeling

Bijstand

Samenvatting van maatregel 1: verhogen van de bijstand

- **Huidige bijstand:** Het aantal bijstandsontvangers bedroeg eind 2022 6.615. Daarvan ontvangt ongeveer twee-derde een bijstandsuitkering ter hoogte van ANG 352 per vier weken, gelijk aan het niveau voor een alleenstaande. Een kwart van de bijstandsontvangers krijgt daarbovenop één of meerdere toeslagen. Het resterende deel, 7,7 procent, ontvangt een lager bedrag aan bijstand, verondersteld ten gevolge van een inhouding vanwege inkomen uit werk.
- **Verhoging bijstand:** De huidige bijstand is ontoereikend om van in het levensonderhoud te voorzien. Het voorstel is om het bijstandsniveau stapsgewijs te verhogen naar respectievelijk 30, 50 en 70 procent van het minimumloon. Het minimum uurloon is per 1 januari 2023 vastgesteld op ANG 10,70. Bij een 40-urige werkweek bedraagt het minimumloon ANG 1.855 per maand.

Specifieke uitgangspunten en aannames

- **Veronderstelde gedragseffecten:** Verhoging van de bijstand heeft inkomenseffecten. Als gevolg van de verhoging van het inkomen is de prikkel om naast de bijstand bij te werken kleiner.³ De elasticiteit van dit effect die is gebruikt in de berekening is gebaseerd op relevante literatuur en bedraagt -0,044. Dat betekent dat voor elke procent inkomensverbetering, het arbeidsaanbod met 0,044 procent daalt. Dat resulteert erin dat de voorgestelde verhoging van de bijstand resulteert in een daling van het arbeidsaanbod van bijstandontvangers van ruim 7 procent.

Financiële effecten

- **Publieke uitgaven:** In het basispad is rekening gehouden met demografische ontwikkelingen. Met vergrijzing en (lichte) krimp van de bevolking nemen ook de geraamde publieke uitgaven aan bijstand af, van ANG 30 miljoen in 2022, ANG 27 miljoen in 2030, naar ANG 26 miljoen in 2050 (in 2023 guldens). Met het verhogen van de bijstand naar 30, 50 en 70 procent van het minimumloon nemen de publieke uitgaven toe. Het structurele effect komt neer op respectievelijk ANG 15 miljoen, ANG 42 miljoen en ANG 69 miljoen in 2030 en ANG 14 miljoen, ANG 39 miljoen en ANG 65 miljoen in 2050 aan extra uitgaven ten opzichte van het basispad.

Niet-gekwantificeerde effecten

- **Aanzuigende werking verhoogde bijstand:** Naast verminderd arbeidsaanbod van bijstandontvangers, is er mogelijk een aanzuigende werking naar de bijstand. Dit effect is niet meegenomen in de berekeningen.

Tabel 2 Financiële effecten van verhoging van de bijstand naar 30, 50 en 70 procent van het minimumloon (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Basisvariant	Huidige situatie	Basispad		Structurele effecten			
	Geen verandering	Geen verandering		Bijstand naar 70% minimumloon		Verschil t.o.v. basispad	
	2022	2030	2050	2030	2050	2030	2050
Publieke uitgaven (30 procent)	30	27	26	42	40	+15	+14
Publieke uitgaven (50 procent)	30	27	26	68	65	+42	+39
Publieke uitgaven (70 procent)	30	27	26	96	91	+69	+65

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Samenvatting van maatregel 2: Volume- en stimuleringsbeleid

- **Volumebeleid:** Volumebeleid richt zich op het beheersen van het bijstandsvolume, het controleren van de instroom en het bevorderen van uitstroom naar werk, onder meer door het voeren van heroriëntatiegesprekken met alle bijstandsontvangers.
- **Meer werken naast bijstand:** Door (tot aan het minimumloon) inkomen uit arbeid niet in te houden op de bijstand, wordt het arbeidsaanbod van bijstandontvangers gestimuleerd.⁴ Op basis van de literatuur is aangenomen dat als gevolg van deze maatregel het arbeidsaanbod in zes jaar oploopt tot 19 procent. Het aandeel bijstandontvangers dat werkt naast de bijstand stijgt daardoor na invoering van de maatregelen in 2025 van 7,7 procent, naar 8,6 procent in 2030, tot 9,2 procent in 2031 en daarna.

Specifieke uitgangspunten en aannames

- **Stimulerend effect volumebeleid:** In Nederland heeft een effectievere uitvoering van de bijstandswet geleid tot een structurele daling van het beroep op de bijstand van 8 procent.⁵ Dit percentage is in de berekeningen gebruikt als schatting voor de structurele daling van het beroep op de bijstand als gevolg van het volumebeleid.
- **Meer werken naast bijstand:** Door (tot aan het minimumloon) inkomen uit arbeid niet in te houden op de bijstand is wordt het arbeidsaanbod van bijstandontvangers gestimuleerd.⁶ De veronderstelde toename van het arbeidsaanbod is 19 procent. Het aandeel bijstandontvangers dat werkt naast de bijstand stijgt daardoor op termijn van 7,7 procent naar 9,2 procent in 2050.
- **Uitstroom uit bijstand:** Bijstandontvangers die werken naast de bijstand hebben een drie keer zo hoge kans op uitstroom uit de bijstand als bijstandontvangers die niet werken.⁷ ⁸ Doordat meer bijstandontvangers gaan werken als gevolg van deze maatregel, neemt het aantal bijstandontvangers af. De daling is geraamd op 0,3 procent in 2030, 1,8 procent in 2040, en 2,2 procent in 2050.

Financiële effecten

- **Publieke uitgaven:** De publieke uitgaven nemen in eerste instantie toe doordat er minder wordt ingehouden op de bijstand. Het stimuleren van werken naast de bijstand en het volumebeleid, leidt structureel tot minder gebruik van de bijstand en daarmee tot een netto daling van de publieke uitgaven. De structurele netto daling van de publieke jaarlijkse uitgaven bedraagt ANG 1,6 miljoen in 2030 en ANG 2 miljoen in 2050.
- **Toename belastinginkomsten:** Als gevolg van snellere uitstroom naar betaald werk, is er tevens een opwaarts effect op de belastinginkomsten. Dit structurele effect komt neer op jaarlijks ANG 0,2 miljoen in 2030 en ANG 0,3 miljoen in 2050.

Tabel 3 Financiële effecten van volume- en stimuleringsbeleid m.b.t. de bijstand (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Basisvariant	Huidige situatie	Basispad		Structurele effecten			
	Geen verandering	Geen verandering		Bijwerken stimuleren		Verschil t.o.v. basispad	
	2022	2030	2050	2030	2050	2030	2050
Publieke uitgaven	30	27	26	26	24	-1,6	-2,0
Belastinginkomen	558	650	733	650	733	+0,2	+0,3

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Arbeidsongeschiktheidsregeling

Samenvatting voorgestelde maatregelen en hervormingen

- **Vervangingsratio:** De huidige ZV en OV worden samengevoegd tot een arbeidsongeschiktheidsregeling. In de basisvariant is de vervangingsratio (percentage doorbetaald loon) in deze regeling 80 procent. Deze ratio is in de huidige ZV eveneens 80 procent en in de huidige OV het eerste jaar 100 en daarna 80 procent.
- **Werkgeversrisico:** In de basisvariant van de voorgestelde arbeidsongeschiktheidsregeling betaalt de werkgever de werknemer gedurende de eerste zes maanden van arbeidsongeschiktheid door, zonder vergoeding van de SVB. Doordat de premie kostendekkend is, dalen de premielasten voor de werkgevers navenant.
- **Onbepaalde tijd:** Arbeidsongeschikte werknemers krijgen in de voorgestelde regeling de eerste 24 maanden 80 procent van het loon doorbetaald, vanaf de vierde dag van arbeidsongeschiktheid (werkgevers mogen de eerste drie dagen ook doorbetalen, maar zijn daar niet wettelijk toe verplicht). De eerste zes maanden zijn volledig voor rekening van de werkgever; na maand zes ontvangt de werkgever daarvoor een volledige vergoeding van de SVB. Na 24 maanden eindigt de arbeidsovereenkomst en ontvangt de werknemer een uitkering van de SVB ter hoogte van 80 procent van zijn loon.
- **Uitbreiding groep verzekerden:** De ZV heeft een loongrens (ANG 80.059,20 op jaarbasis in 2023) waarboven men in het geheel niet verzekerd is. De OV kent een premieloongrens van hetzelfde bedrag. In de OV zijn mensen met een hoger loon alsnog verzekerd, maar dan alleen voor het loon onder die grens. De arbeidsongeschiktheidsregeling zal een premieloongrens zoals in de huidige OV hebben. Daarnaast zijn werknemers die minder dan vijf dagen per week werken momenteel niet verzekerd voor de ZV en wel voor de OV. Deze mensen zullen wel verzekerd zijn voor ziekte in de voorgestelde arbeidsongeschiktheidsregeling.
- **Re-integratietraject:** De arbeidsongeschikte werknemer en de werkgever moeten een aantoonbare inspanning leveren voor de re-integratie van de werknemer. Zo moet de SVB binnen zes weken een probleemanalyse en een plan van aanpak ontvangen van de bedrijfsarts of arbodienst, moeten de werkgever en de werknemer binnen 26 weken een goedgekeurd plan van aanpak hebben en moeten zij binnen 52 weken een goedgekeurd evaluatieverslag hebben.

Specifieke uitgangspunten en aannames

- **Veronderstelde gedragseffecten:** Het ontwerp van de nieuwe regeling zorgt voor een aantal gedrags-effecten. Als de hoogte van uitkeringen met één procent verlaagd wordt, daalt het aantal uitkeringen naar verwachting met een half procent.⁹ Als loondoorbetaling in een periode (bijvoorbeeld de eerste maand van ziekte) volledig voor het risico van de werkgever komt, nemen de ziektebetalingen in die periode naar verwachting met ongeveer 20 procent af.¹⁰ Voor dit onderzoek is aangenomen dat deze prikkels zich na tien jaar realiseren. De strengere monitoring van re-integratie-inspanningen zorgt ervoor dat de uitkeringskosten met nog eens vijf procent afnemen.¹¹ Voor dit onderzoek is aangenomen dat dit effect zich na vijf jaar realiseert.
- **Langere doorbetaling bij ziekte:** Omdat zieke werknemers (huidige ZV) in de nieuwe arbeidsongeschiktheidsregeling ook na twee jaar nog uitbetaald worden, stijgen de uitkeringen aan deze groep (huidige ZV-verzekerden) met naar verwachting met 10 procent.
- **Uitvoeringskosten:** De aannames over uitvoeringskosten zijn als volgt. Ten eerste is de aanname dat het huidige personeelsbestand in staat is de monitoring van de re-integratie uit te voeren. Ten tweede is in de berekening geen rekening gehouden met de efficiencyverbetering in de uitvoering die de samenvoeging van de ZV en de OV in een arbeidsongeschiktheidsregeling met zich meebrengt. Omdat de uitvoering van de ZV en OV arbeidsintensief is door onder meer de inzet van keuringsartsen, heeft een aantal maatregelen een uitwerking op de uitvoeringskosten. Het gaat daarbij om de besparingen vanwege de gedragseffecten, om de toename van het aantal werknemers dat voor ziekteverzuim verzekerd is, om de langere loondoorbetaling bij ziekte en om de introductie van een werkgeversrisico. Gedurende de eerste 26 weken van verzuim is de werkgever verantwoordelijk voor de loondoorbetaling. De uitvoeringskosten bewegen voor de helft mee met de uitkeringslasten. Als de uitkeringslasten bijvoorbeeld met vier procent afnemen, dalen de uitvoeringslasten naar verwachting met twee procent. Hetzelfde geldt voor het eigen risico van de werkgevers: als werkgevers bijvoorbeeld 40 procent van de uitkeringslasten betalen, nemen ze naar verwachting 20 procent van de uitvoeringslasten over.
- **Premieloongrenzen:** De premieloongrens groeit mee met de productiviteit en het prijspeil, waardoor de premies en uitkeringen per werknemer ook meegroeien met de productiviteit en het prijspeil.
- **Zwangerschappen:** De aanbevelingen hebben geen invloed op zwangerschapsuitkeringen.

Financiële effecten

- **Vermindering publieke uitgaven:** In 2022 bedroegen de uitgaven naar schatting ANG 43 miljoen, waarvan 31 miljoen bestond uit loonderving. In het basispad bedragen de publieke uitgaven in 2030 ongeveer 46 miljoen en in 2050 50 miljoen. De voorgestelde maatregelen laten die met respectievelijk 23 en 27 miljoen dalen. De premie-inkomsten dalen met vergelijkbare bedragen.
- **Neutraal voor werkgevers:** Bij doorbetaling bij arbeidsongeschiktheid van 80 procent van het loon zijn de besparingen voor werkgevers in 2050 ongeveer even hoog als de extra kosten. Dat betekent dat de voorgestelde kostenbesparingen en de uitbreiding van de verzekerdenpopulatie tegen elkaar wegvallen. Door de uitgavendaling van de SVB dalen de premies met ANG 28 miljoen. Daartegenover staat een stijging van de directe kosten van werkgevers met ANG 29 miljoen. Uitgedrukt als premiepercentage is dat een lastenverzwaring van 0,1 procentpunt. Toch dalen de premies met 0,5 procentpunt. Er worden namelijk niet alleen extra kosten gemaakt, maar sommige kosten worden ook door een grote premiebasis gedeeld terwijl ze niet evenredig met de premiebasis toenemen. Volgens de aannames stijgen de betalingen aan zwangerschapsverlof namelijk niet en stijgen de uitvoeringslasten slechts gedeeltelijk mee met de premiebasis.
Dit budget-neutrale effect voor werkgevers wordt pas op langere termijn gerealiseerd. Omdat de besparingen door gedragseffecten naar verwachting pas in 2035 volledig gematerialiseerd zijn, hebben de werkgevers in 2030 ANG 32 miljoen aan extra directe kosten, terwijl ze hun premies met slechts 23 miljoen zien dalen. Deze tijdelijke lastenverzwaring is equivalent aan 0,5 procent van de premiebasis. Omdat de premiebasis groeit, blijft de premie alsnog onveranderd.
- **Toename belastinginkomsten:** De groep verzekerden groeit, waardoor er meer loondoorbetaling plaatsvindt. Daarnaast zorgt het lagere verzuim voor hogere belastinginkomsten. Aan de andere kant dalen de uitkeringen aan de OV in het eerste jaar van afwezigheid als percentage van het doorbetaalde loon. Netto zijn de belastinginkomsten in zowel 2030 als 2050 ANG 2 miljoen hoger dan in het basispad.

Tabel 4 Financiële effecten van de hervorming van de ZV en OV in een arbeidsongeschiktheidsregeling (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Basisvariant	Huidige situatie	Basispad		Structurele effecten			
	Geen verandering	Geen verandering		80% doorbetaling, eigen risico 6 mnd		Verschil t.o.v. basispad	
	2022	2030	2050	2030	2050	2030	2050
Publieke uitgaven	43	46	50	23	23	-23	-27
Directe kosten werkgevers*	0	0	0	32	29	+32	+29
Premie-inkomsten	40	46	52	23	23	-23	-28
Belastinginkomsten	558	650	733	652	736	+2	+2
Premie-equivalent werkgevers	1,8% (ZV), 1,3% (OV)	1,8% (ZV), 1,3% (OV)	1,8% (ZV), 1,3% (OV)	3,2%	2,7%	+0,0%	-0,5%

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Niet-gekwantificeerde effecten

- **Veroudering beroepsgeschikte bevolking:** De berekeningen houden rekening met de effecten van vergrijzing op de omvang van de beroepsgeschikte bevolking, maar niet met de effecten op de gemiddelde leeftijd binnen de beroepsgeschikte bevolking. De beroepsgeschikte bevolking zal ouder worden en zich daardoor vaker ziek melden. Hierdoor kunnen de publieke uitgaven in het basispad enkele procenten hoger uitvallen dan bovenstaande tabel suggereert.
- **Verzuim boven loongrens:** In de ZV treden volgens de maatregelen inkomensgroepen met hoge inkomens toe. Mensen met beter betaald werk zijn in de regel minder vaak ziek dan andere werknemers. Om die reden kunnen de publieke uitgaven na de hervorming enkele procenten lager uitvallen dan bovenstaande tabel suggereert. De combinatie van een oudere beroepsbevolking en werknemers met lager verzuim vanwege de hogere inkomens zal na de hervorming per saldo dus een geringe uitwerking op de publieke uitgaven hebben en daarmee op de directe kosten van werkgevers.
- **Carensdagen:** In de voorgestelde arbeidsongeschiktheidsregeling worden de drie Carensdagen gehandhaafd, bij ziekte en na een ongeval. De werkgever is gedurende deze drie dagen niet verplicht tot loondoorbetaling. Aangezien de afwezigheid na een ongeval relatief lang is, wordt slechts een klein gedeelte van de loondervingskosten tijdens die dagen gemaakt. Werkgevers hebben bovendien de mogelijkheid om de eerste dagen wel uit te betalen, waardoor het financiële effect van de gelijktrekking van de Carensdagen verwaarloosbaar wordt geacht.
- **Dotatie wettelijke reserve:** De berekening van een kostendekkende premie houdt geen rekening met dotaties aan de wettelijke reserve.

Werkloosheidsregeling en Cessantia

Samenvatting voorgestelde maatregelen en hervormingen

- **Kortdurende regeling:** In de basisvariant van de voorgestelde werkloosheidsregeling heeft een werknemer die werkloos wordt recht op drie maanden doorbetaling van 70 procent van het loon. Net als bij de ZV en OV is er een premiehoogte die tevens het maximale verzekerde loon vormt. In de basisvariant van de voorgestelde werkloosheidsregeling is de grens ANG 80.000, gebaseerd op de huidige premiehoogte van de ZV en OV.
- **Referte-eis:** Er geldt een referte-eis, wat betekent dat werknemers pas recht hebben op de regeling nadat ze een bepaalde periode gewerkt hebben. De berekeningen stellen deze periode vast door de begindatum van het contract van de werknemer te vergelijken met de datum van uitdiensttreding. In de basisvariant is de referte-eis twaalf maanden. Van de eindigende dienstverbanden in de data van de SVB had minder dan 30 procent een duur van minstens 12 maanden. De bijlage presenteert een beleidsvariant van de regeling met een referte-eis van 6 maanden, waaraan de meeste dienstverbanden voldoen.
- **Afschaffing Cessantia:** De huidige Cessantiaregeling verdwijnt en wordt deels vervangen door de nieuwe werkloosheidsregeling. Daarnaast dient er een overgangsregeling te komen (zie interim-rapportage 2).

Specifieke uitgangspunten en aannames

- **Gebruik:** Alle rechthebbende werknemers maken gebruik van de regeling.
- **Zelfstandigen:** De berekeningen hebben betrekking op werknemers. Mensen met een andere rol in het arbeidsproces, zoals zelfstandigen, zijn niet in de berekeningen meegenomen.

* Directe kosten tijdens de huidige Carensdagen zijn hieruit gelaten vanwege een gebrek aan data.

- **Uitvoeringskosten:** De uitvoeringskosten van zowel de Cessantia- als de werkloosheidsregeling zijn gelijkgesteld aan 14 procent van de premie-inkomsten. Dit cijfer berust op de cijfers in het jaarverslag van het Cessantia-fonds van het jaar 2010-2011. Er wordt aangenomen dat de premies gemiddeld gelijk zijn aan de uitvoeringskosten en uitkeringslasten.
- **Bijstand:** De berekeningen nemen aan dat de werkloosheidsregeling voor een besparing op de bijstand zorgt. Als er geen werkloosheidsuitkering was, zouden werkzoekenden een bijstandsuitkering krijgen ter hoogte van het maximumbedrag voor een alleenstaande. Als men echter aanneemt dat er geen interactie bestaat tussen de bijstand en de werkloosheidsregeling, blijven de andere resultaten van de berekeningen onveranderd.

Financiële effecten

- **Invoering werkloosheidsregeling, afschaffen Cessantia:** Onderstaande tabellen laten de financiële effecten zien van de introductie van de werkloosheidsregeling. De tabel laat tevens zien wat de effecten zijn wanneer de Cessantia-rechten voor uit dienst tredende werknemers, komt te vervallen.
- **Onduidelijkheid over recht op Cessantia:** Er bestaat onduidelijkheid over wanneer werknemers precies recht hebben op Cessantia. Bij een ruime interpretatie hebben werknemers recht op Cessantia bij afloop van tijdelijke contracten, bij het bereiken van het pensioen, en bij contractbeëindiging bij wederzijds goedvinden. Uitgaande van deze ruime interpretatie bestaat er een latente claim op werkgevers van ANG 48 miljoen die met het verdwijnen van de regeling komt te vervallen. Dit bedrag geldt als hypothetisch maximum, vanwege onduidelijkheid over wat precies de rechten zijn en omdat afschaffing van Cessantia met een overgangsregeling gepaard zal moeten gaan. Het wegvallen van deze latente claim kan derhalve niet als harde besparing ingeboekt worden.
- **Grotere rol SVB:** De SVB keert alleen Cessantia-uitkeringen bij faillissement of surséance van de werkgever, waardoor de premie-inkomsten en de uitkeringen kleiner zijn dan die van andere regelingen van de SVB. Als er een werkloosheidsregeling wordt ingevoerd, stijgen de premies en uitkeringen in 2030 en 2050 met respectievelijk ANG 22 en 24 miljoen ten opzichte van de premies en uitkeringen van ANG 2 miljoen in het basispad. De premie-inkomsten en de uitvoeringskosten van Cessantia komen te vervallen.
- **Besparing op de bijstand:** De bijstandsuitgaven dalen in 2030 en 2050 met circa ANG 2,5 miljoen ten opzichte van het basispad, omdat werklozen nu een werkloosheidsuitkering kunnen krijgen en niet direct zijn aangewezen op de bijstand.

Tabel 5 Financiële effecten van een werkloosheidsregeling (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Basisvariant	Huidige situatie	Basispad		Structurele effecten			
	Geen verandering	Geen verandering		3 maanden, 70 procent loon, referte 12 maanden		Verschil t.o.v. basispad	
	2022	2030	2050	2030	2050	2030	2050
Publieke uitgaven							
- waarvan van de SVB	2	2	2	24	27	+22	+24
- waarvan van het Land (bijstand)	30	27	26	25	23	-3	-2
Directe kosten werkgevers	37	42	48	0	0	-42	-48
Premie-inkomsten	2	2	2	24	27	+22	+24
Loonbelastinginkomsten	558	650	733	653	737	+3 (-4)*	+3 (-4)
Premie-equivalent werkgevers†	-	-	-	1,3%	1,3%	-	-

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Niet-gekwantificeerde effecten

- **Arbeidsmarktefficiëntie:** Naar verwachting zorgt de vervanging van de Cessantia-regeling door een werkloosheidsregeling voor een efficiëntere werking van de arbeidsmarkt, betere *matching* tussen vraag en aanbod en betere doorstroom tussen verschillende banen. Dit is bevorderlijk voor de economie en heeft daarmee ook effecten op bijvoorbeeld overheidsfinanciën en lonen.
- **Stabieler economische ontwikkeling:** Op macro-economisch niveau functioneert een werkloosheidsregeling als een automatische stabilisator voor de economie. Door het inkomensverlies tijdens economische crises te beperken, blijft de geaggregeerde vraag op peil en wordt een zichzelf versterkend proces van economische neergang en verder stijgende werkloosheid afgeremd.

* Zonder wegvallen van de latente claim vanwege Cessantia rechten, is sprake van een toename van de belastinginkomsten van ANG 3 miljoen. Wanneer wel rekening wordt gehouden met het verdwijnen van Cessantiarechten, en daarbij uitgaande van het hypothetisch maximum, dan is sprake van een netto daling van de belastinginkomsten van ANG 4 miljoen.

† De premie-equivalent is gebaseerd op een loongrens van ANG 80.000.

- **Lagere sociale kosten en minder informele arbeid:** Een werkloosheidsregeling voorkomt dat werknemers die werkloos worden in acute financiële nood komen. Dit voorkomt sociale problemen met hoge maatschappelijke kosten tot gevolg. Ook hebben werklozen de tijd om te zoeken naar een nieuwe formele baan en zijn minder genoodzaakt om informele arbeid te verrichten.
- **Reden voor uitdiensttreding:** De cijfers uit de doorrekeningen zijn gebaseerd op de uitdiensttredingen volgens gegevens van de SVB, de tijd tussen een uitdiensttreding en het volgende contract, en de duur van het beëindigde contract. Als het contract verlengd wordt, de werknemer op staande voet ontslagen wordt of op eigen initiatief uit dienst treedt, heeft de werknemer echter geen recht op een Cessantia- of werkloosheidsuitkering. Hierdoor worden de huidige Cessantia-rechten naar verwachting overschat en de geraamde kosten van een werkloosheidsregeling onderschat.

AOV

In onderstaande berekeningen is uitgegaan van een waarde vaste AOV, wat wil zeggen dat de AOV-uitkering jaarlijks wordt verhoogd met inflatie.

Samenvatting van maatregel 1: verhogen AOV-leeftijd

- **Verhogen AOV-leeftijd:** Voor het verhogen van de AOV-leeftijd zijn verschillende paden mogelijk. Een verhoging van de AOV-leeftijd impliceert dat een deel van de werkenden later stopt met werken. Dit leidt tot hogere premie- en belastingopbrengsten en lagere uitgaven aan AOV-uitkeringen. In de berekeningen is uitgegaan van de variant waarin de AOV-leeftijd eerst in 2025 wordt verhoogd naar 66 en naar 67 in 2030, en vervolgens wordt gekoppeld aan de levensverwachting.¹²

Tabel 6 Basisvariant en alternatieve varianten voor verhoging van de AOV-leeftijd (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Basisvariant						
Discretionaire stappen naar 67 jaar en vervolgens koppeling aan de levensverwachting	66	67	67,3	67,6	68	68,2
Alternatieve varianten						
Discretionaire stappen naar 69 jaar in 2040	66	67	68	69	69	69
Koppeling aan de levensverwachting*	65,2	65,5	65,8	66,2	66,5	66,8
Discretionaire stap naar 66 jaar en vervolgens koppeling aan de levensverwachting	66	66,3	66,7	67	67,3	67,6

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Specifieke uitgangspunten en aannames

- **Effecten van langer doorwerken:** Door de hogere AOV-leeftijd werken oudere werknemers langer door, waardoor de premie- en loonbelastingopbrengsten groeien. De extra premie- en loonbelasting is ongeveer proportioneel met de groei van de beroepsbevolking. Productiviteitsgroei leidt tot een verdere verhoging van deze toekomstige opbrengsten.
- **Uitgavenbesparing:** De uitgavenbesparing wordt primair bepaald door het verschil in aantal AOV-gerechtigden bij de huidige en bij de nieuwe AOV-leeftijd en door de hoogte van de AOV-uitkering. Een beperkt deel van de uitgavenbesparing wordt echter teniet gedaan doordat mensen een bijstands-uitkering aanvragen ('weglek' naar de bijstand).

Financiële effecten

- **Forse verbetering van het AOV-fonds en de overheidsfinanciën:** Verhoging van de AOV-leeftijd leidt tot hogere inkomsten en lagere uitgaven. In de doorgerekende beleidsvariant is sprake van een verbetering van het saldo met ANG 124 miljoen in 2030 en ANG 165 miljoen in 2050 (alles uitgedrukt in 2023 guldens).
- **Lager aantal AOV-gerechtigden:** De daling in publieke uitgaven met ANG 111 miljoen in 2050 is voornamelijk het gevolg van het lagere aantal AOV-gerechtigden ten opzichte van het basispad. In 2050 is sprake van een besparing op de AOV-uitkeringen van ongeveer ANG 115 miljoen. Deze besparing wordt echter gedempt doordat een deel van de beroepsbevolking van 65 jaar en ouder uitstroomt naar de bijstand. De toegenomen bijstandsuitkeringen bedragen naar verwachting ongeveer ANG 4 miljoen.
- **Hogere belastinginkomsten:** Door de hogere pensioenleeftijd groeit de beroepsbevolking resulterend in hogere premie- en belastinginkomsten. In 2050 groeien deze met ANG 24 en 30 miljoen. Het AOV-premiepercentage blijft ongewijzigd, maar de som van de werkgeverslasten stijgt wel met ANG 14

miljoen door groei van de beroepsbevolking. De financiële bijlage laat de uitkomsten voor de alternatieve beleidsvarianten zien.

Tabel 7 Financiële effecten van verhoging van de AOV-leeftijd naar 66 jaar in 2025, naar 67 jaar in 2030 en daarna koppeling aan de levensverwachting (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Basisvariant	Huidige situatie	Basispad		Structurele effecten			
	Geen verandering	Geen verandering		AOV-leeftijd is 67 in 2030 en 68,2 in 2050		Verschil t.o.v. basispad	
	2022	2030	2050	2030	2050	2030	2050
Publieke uitgaven (land Curaçao en/of SVB)	374	499	566	409	455	-90	-111
Premielasten werkgevers	194	204	231	214	245	+10	+14
Premie-inkomsten SVB	323	341	385	356	409	+15	+24
Belastinginkomsten	387	413	466	432	496	+19	+30
Premie-equivalent werkgevers	9%	9%	9%	9%	9%	0%	0%
Premie-equivalent werknemers	6%	6%	6%	6%	6%	0%	0%

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Niet-gekwantificeerde effecten

- **Investeren in scholing:** Als mensen langer doorwerken dan wordt het aantrekkelijker om te investeren in scholing, omdat werkenden en werkgevers hier langer van kunnen profiteren. Dit heeft een gunstig effect op het inkomen van huishoudens en op de belasting- en premieopbrengsten.
- **Fysiek zware beroepen:** Voor mensen in fysiek zware beroepen wordt het moeilijker om de AOV-leeftijd gezond te bereiken. Indien de carrières niet worden aangepast kan dit leiden tot meer ziekte en arbeidsongeschiktheid, wat nadelig is voor de publieke financiën en tot hogere werkgeverlasten kan leiden.

Samenvatting van maatregel 2: actuariële korting

- **Vervroegd pensioen:** Deze maatregel betreft het aanbieden van de mogelijkheid tot vervroegd pensioen. In ruil voor een korting op de AOV-uitkering kan men op 65-jarige leeftijd met pensioen.

Specifieke uitgangspunten en aannames

- **Actuariële neutrale korting:** Er wordt uitgegaan van een korting op de jaarlijkse AOV-uitkering van 6,5 procent, omdat deze korting ongeveer actuariële neutraal is.
- **Gebruik:** Aangenomen wordt dat 72 procent van de 65-jarigen gebruik maakt van de mogelijkheid tot vervroegd pensioen. Bij de verhoging van de AOV-leeftijd in 2013 ging 72 procent van de mensen die een mogelijkheid had om met vervroegd pensioen te gaan alsnog met 60 jaar met pensioen¹³. Daarom wordt ditzelfde percentage gebruikt in deze berekeningen.
- **Invoering:** Vanaf het jaar van invoering (2025) wordt rekening gehouden met een hoger aantal gepensioneerden door de instroom van 65-jarigen, een lager aantal werkenden door de uitstroom van de 65-jarigen uit de arbeidsmarkt en de lagere AOV-uitkering.
- **Publieke uitgaven:** In latere jaren zijn de publieke uitgaven juist lager, doordat de AOV-uitkering van degenen die met vervroegd pensioen gingen lager blijft.

Financiële effecten

- **Negatief financieel saldo op korte termijn:** Deze maatregel leidt tot lagere inkomsten en hogere uitgaven op korte termijn, doordat de mensen die vervroegd met pensioen gaan geen premie afdragen en wel een uitkering genieten. Bij een leeftijdsverhoging van één jaar zullen de extra kosten in het eerste jaar naar verwachting rond de ANG 20 miljoen per jaar zijn*.
- **Budgetneutraal op lange termijn:** Op lange termijn is de maatregel ongeveer kostenneutraal, omdat de negatieve budgettaire effecten op korte termijn worden gecompenseerd door lagere AOV-uitkeringen op langere termijn. Dit komt doordat de korting actuariële neutraal is vormgegeven.

Samenvatting maatregel 3: verhogen omzetbelasting ten behoeve van het AOV-fonds

- **'AOV-heffing' op omzet:** Deze maatregel betreft het verhogen van de omzetbelasting met één procentpunt 'AOV-heffing'. De extra opbrengsten worden toegevoegd aan het AOV-fonds.

* Stel dat de pensioenleeftijd wordt verhoogd naar 66 jaar en 72 procent van de mensen gaat met vervroegd pensioen op 65-jarige leeftijd. Deze mensen ontvangen dan een AOV-uitkering van ANG 862×0.935 . Dus de verwachte extra kosten aan AOV-uitgaven zijn $0,72 \times 862 \times 0.935 \times 13 = \text{ANG } 7544$ per jaar. Daarnaast betaalt deze groep geen AOV-premie. Het effect op het AOV-fonds is de som van beide effecten. Op langere termijn wordt dit negatieve financiële effect voor het grootste deel weer ingelopen, omdat de AOV-uitkering van vroeg-pensioneers lager blijft.

- **Stijging omzetbelasting:** De algemene omzetbelasting stijgt van 6 naar 7 procent. De omzetbelasting voor verzekeringen en accommodaties stijgt van 7 naar 8 procent; voor bepaalde goederen en diensten van 9 naar 10 procent; voor de verkoop van onroerend goed van 4 naar 5 procent.

Specifieke uitgangspunten en aannames

- **Ontwikkeling omzetbelasting:** Het maandgemiddelde van de omzetbelasting in 2022 is als basis genomen in de berekeningen.¹⁴ Hierop is de veronderstelde productiviteitsgroei van één procent toegepast. Met de productiviteitsgroei zullen immers ook de lonen en de consumptie groeien.¹⁵ Ook is rekening gehouden met bevolkingsgroei.

Financiële effecten

- **Verbetering saldo AOV-fonds:** Het saldo van het AOV-fonds verbetert doordat de inkomsten toenemen, terwijl de uitgaven niet veranderen. In het jaar dat de maatregel wordt ingevoerd (2025) zijn de extra inkomsten voor het AOV-fonds ongeveer gelijk aan ANG 82,2 miljoen. In 2030 neemt dit toe tot ANG 88,2 miljoen en op de lange termijn (2050) wordt verwacht dat de extra inkomsten ongeveer ANG 103,6 miljoen zijn. In 2050 wordt in het basispad een opbrengst uit AOV-premie van ANG 385 miljoen verwacht. Met de bijdrage vanuit de omzetbelasting komt hier ruim een kwart bij.
- De tabel geeft de verandering in belastinginkomsten weer, verder zijn er geen verandering voor het AOV-fonds.

Tabel 8 Financiële effecten van één procent AOV-heffing op omzet (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Basisvariant	Huidige situatie	Basispad		Structurele effecten			
	Geen verandering	Geen verandering		1% AOV-heffing op omzet		Verschil t.o.v. basispad	
	2022	2030	2050	2030	2050	2030	2050
Omzetbelastinginkomsten	542	619	725	708	829	+89	+104

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Niet-gekwantificeerde effecten

- **Negatieve economische effecten:** Er is geen rekening gehouden met doorwerking naar lonen, winsten en prijzen en de daaruit voortvloeiende gevolgen voor de economie. De economische gevolgen dienen overigens te worden vergeleken met de gevolgen van alternatieve financieringswijzen van de hogere toekomstige AOV-lasten. Die economische gevolgen zijn veelal ook negatief.
- **Compliance:** Daarnaast is ook geen rekening gehouden met extra belastingontwijking. Bij een hogere omzetbelasting wordt ontwijking voor sommigen aantrekkelijker.

Samenvatting maatregel 4: 15 procent AOV-premie over een grotere grondslag

- **Grotere premiegrondslag:** De maatregel betreft een verschuiving van de maximum premiegrens voor de AOV-premie van 15 procent van een jaarinkomen van ANG 100.000 naar ANG 150.000.

Specifieke uitgangspunten en aannames

- **Inkomensverdeling:** De premieloongrenzen worden geïndexeerd met inflatie en productiviteitsgroei. Daardoor is het percentage werkenden onder de verschillende premieloongrenzen constant over de tijd. Hiervoor is gebruik gemaakt van het dienstverbandenbestand van de SVB.
- **Loongrens:** Om te bepalen welk percentage van de beroepsbevolking premie betaalt boven de ANG 100.000 per jaar en hoe hoog hun belastbaar inkomen is wordt uitgegaan van de loongegevens over 2022. Hieruit blijkt dat 3,2 procent van de bevolking een jaarinkomen boven de ANG 100.000 heeft.
- **Extra premie-inkomsten:** De berekening is gebaseerd op extra premie-inkomsten van 14 procent op het inkomen tussen de 100.000 en 150.000 per jaar. De huidige premie boven de 100.000 bedraagt namelijk één procent, waardoor een verhoging naar 15 procent extra premie-inkomsten van 14 procentpunt oplevert.

Financiële effecten

- **Meer premie-inkomsten:** Deze maatregel zorgt voor hogere premie-inkomsten terwijl de AOV uitgaven niet toenemen. Hierdoor verbetert het AOV-fonds. In het eerste jaar van invoering (2025) wordt verwacht dat de extra opbrengsten ANG 14,6 miljoen zijn. Dit neemt iets af in de tijd naar ANG 13,3 miljoen in 2050, vanwege de krimp van de beroepsbevolking.

Tabel 9 Financiële effecten van verschuiving van de premie-loongrens naar ANG 150.000 (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Basisvariant	Huidige situatie	Basispad		Structurele effecten			
	Geen verandering	Geen verandering		15% AOV-premie voor inkomens tot ANG 150.000 per jaar en daarboven 1%		Verschil t.o.v. basispad	
	2022	2030	2050	2030	2050	2030	2050
Publieke uitgaven (land Curaçao en/of SVB)	-	-	-	-	-	-	-
Premiekosten werkgevers	194	204	231	213	239	+9	+8
Premie-inkomsten	323	341	385	355	398	+14	+13
Premie-equivalent werkgevers tot 15% premiegrens	9%	9%	9%	9%	9%	0%	0%
Premie-equivalent werknemers tot 15% premiegrens	6%	6%	6%	6%	6%	0%	0%

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Niet-gekwantificeerde effecten

- **Minder werken:** Door de premieverhoging houden werkenden met een hoger inkomen netto minder over, wat werk minder lonend maakt. Dit kan zich uiten in minder gewerkte uren en minder risicovolle activiteiten door ondernemers.
- **Lagere consumptie:** Minder netto inkomen leidt tot minder consumptie en kan de economische groei aantasten.

Samenvatting maatregel 5a: verhogen algemene AOV-premie om het fonds kostendekkend te maken

- **Kostendekkende AOV-premie:** Deze maatregel betreft een verhoging van de algemene AOV-premie teneinde het stelsel kostendekkend te maken. Dit gaat alleen om de AOV-premie die wordt geheven over inkomen tussen ANG 9.340 en ANG 100.000 per jaar. De premievrije voet, de gereduceerde premie voor lage inkomens en de premie boven de ANG 100.000 blijven gelijk.

Specifieke uitgangspunten en aannames

- **Geen andere beleidsveranderingen:** De benodigde premie-inkomsten om het stelstel kostendekkend te maken volgen uit de ontwikkeling van het AOV-fonds wanneer er verder geen beleidsveranderingen worden doorgevoerd.
- **Op basis van de loonsom:** Om vervolgens het benodigde premiepercentage te berekenen wordt er vanuit gegaan dat de huidige AOV-premie gelijk is aan 15 procent van de loonsom. Er wordt vervolgens berekend hoeveel procent van de loonsom in de toekomst nodig is om het stelsel kostendekkend te maken.
- **Landsbijdrage vervalt:** Om tot een kostendekkend stelsel te komen is ervan uitgegaan dat de landsbijdrage van ANG 25 miljoen per jaar vervalt. Deze ANG 25 miljoen wordt in de beleidsvariant opgebracht via de hogere AOV-premie.
- **Gelijke premieverdeling:** De premieverdeling tussen werkgever en werknemer blijft gelijk: de werkgever betaalt 60 procent van de totale premie en de werknemer 40 procent.

Financiële effecten

- **Forse stijging AOV-premie:** Door het invoeren van deze maatregel is het AOV-fonds kostendekkend. Bij het invoeren van de maatregel (2025) stijgt het algemene premiepercentage van 15 procent naar 17,9 procent. In 2030 stijgt de premie verder naar 22,0 procent en daarna blijft het premiepercentage ongeveer constant. In 2050 is de benodigde AOV-premie 22,1 procent.

Tabel 10 Financiële effecten van een kostendekkende AOV-premie (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Basisvariant	Huidige situatie	Basispad		Structurele effecten			
	AOV premie 15%	AOV premie 15%		AOV premie 22,1% in 2030 en 22,1% in 2050		Verschil t.o.v. basispad	
	2022	2030	2050	2030	2050	2030	2050
Publieke uitgaven (land Curaçao en/of SVB)	-	-	-	-	-	-	-
Premiekosten werkgevers	194	204	231	299	340	+95	+109
Premie-inkomsten	323	341	385	499	566	+158	+181
Premie-equivalent werkgevers tot 15% premiegrens	9%	9%	9%	13,2%	13,3%	+4,2%	+4,3%
Premie-equivalent werknemers tot 15% premiegrens	6%	6%	6%	8,8%	8,8%	+2,8%	+2,8%

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Niet-gekwantificeerde effecten

- **Negatieve effecten arbeidsaanbod en -vraag:** Er is geen rekening gehouden met de effecten van de hogere premie op de arbeidsmarkt. Een hogere premie kan leiden tot negatieve effecten op het arbeidsaanbod en op de arbeidsvraag, wat leidt tot een daling van de werkgelegenheid. Een lagere werkgelegenheid zal leiden tot lagere premie-inkomsten. Dit kan resulteren in een spiraal waarbij de premie steeds verder verhoogd moet worden om het stelsel kostendekkend te maken, omdat de werkgelegenheid en daardoor de premieopbrengsten afnemen.

Samenvatting maatregel 5b: verhoogde premie boven ANG 100.000 per jaar.

- **Verhoging AOV-premie:** Deze maatregel betreft een verhoging van de premie boven een inkomen van ANG 100.000 per jaar. Momenteel is de AOV-premie boven ANG 100.000 één procent. De maatregel betreft een verhoging naar 8 procent. Hierdoor betaalt iedereen over het inkomen boven ANG 100.000 per jaar 7 procentpunt meer premie.

Specifieke uitgangspunten en aannames

- **Bereik:** Alleen het inkomen boven de ANG 100.000 per jaar wordt extra belast. Uit analyse blijkt dat 3,2 procent van de bevolking ANG. 100.000 per jaar of meer verdient.
- **Premieverdeling:** Er wordt aangenomen dat de huidige premieverdeling van 100 procent werknemer wordt aangepast naar 40 procent werknemer en 60 procent werkgever. De 40/60 verdeling is de standaard premieverdeling tot ANG 100.000 per jaar. Deze wordt bij deze maatregel ook toegepast bij een verhoogde premie boven ANG 100.000 per jaar.

Financiële effecten

- **Extra premie-inkomsten:** In het eerste jaar van de invoering (2025) zullen de extra premie-inkomsten ANG 10 miljoen zijn, net als in 2030. In 2050 dalen de extra premie-inkomsten naar ANG 9 miljoen, doordat de beroepsbevolking steeds verder afneemt in het emigratiegolfscenario.

Tabel 11 Financiële effecten van een hogere AOV-premie voor inkomens boven ANG 100.000 (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Basisvariant	Huidige situatie	Basispad		Structurele effecten			
	Premie 1%	Premie 1%		Premie wordt 8%		Verschil t.o.v. basispad	
	2022	2030	2050	2030	2050	2030	2050
Publieke uitgaven (land Curaçao en/of SVB)	-	-	-	-	-	-	-
Premiekosten werkgevers	194	204	231	211	236	+6	+5
Premie-inkomsten	323	341	385	351	394	+10	+9
Premie-equivalent werkgevers boven ANG. 100.000	0%	0%	0%	4,8%	4,8%	+4,8%	+4,8%
Premie-equivalent werknemers boven ANG. 100.000	1%	1%	1%	3,2%	3,2%	+2,2%	+2,2%

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Niet-gekwantificeerde effecten

- **Negatieve economische effecten:** Door de hogere lastendruk dalen zowel het arbeidsaanbod als de arbeidsvraag, wat negatieve gevolgen heeft voor de werkgelegenheid, publieke financiën en koopkracht.

Samenvatting maatregel 6: AOV-premie voor 65-plussers boven een bepaalde inkomensgrens

- **AOV-premie voor 65-plus:** Deze maatregel betreft het heffen van een AOV-premie bij mensen boven de AOV-gerechtigde leeftijd (65-plus) met een inkomen van ten minste ANG 4.000 per maand. Over het inkomen boven de ANG 4.000 betalen zij 6 procent AOV-premie.

Specifieke uitgangspunten en aannames

- **Bereik:** Circa 8,5 procent van de bevolking van 65 jaar en ouder heeft een inkomen van ANG 4.000 per maand of hoger.¹⁶
- **Premieverdeling:** Aangenomen is dat de premie geheel ten laste van de persoon komt, omdat de meeste 65-plussers geen werkgever hebben. Hierdoor kan een premie niet worden verdeeld tussen de werkgever en de werknemer.

Financiële effecten

- **Extra premie-inkomsten:** In 2025 levert deze maatregel ANG 0,7 miljoen extra premie op. In 2030 wordt dit ANG 0,9 miljoen en in 2050 ANG 1,0 miljoen. Het effect neemt over de jaren toe omdat de bevolking boven de 65 jaar over de jaren heen stijgt.
- De tabel laat alleen de verandering in premie-inkomsten zijn, andere verandering voor het AOV-fonds zijn er niet.

Tabel 12 Financiële effecten van een AOV-premie voor 65-plussers (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Basisvariant	Huidige situatie	Basispad		Structurele effecten			
	Geen premie voor 65+	Geen premie voor 65+		Premiepercentage van 6% voor 65+ met inkomen > ANG. 4000 per maand		Verschil t.o.v. basispad	
	2022	2030	2050	2030	2050	2030	2050
Premie-inkomsten	323	341	385	342	385	+1	+1

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Niet-gekwantificeerde effecten

- **Effect op consumptie:** Er kan sprake zijn van een licht negatief effect op de consumptie door 65-plussers, maar dit heeft macro-economisch gezien weinig betekenis.
- **Effect of besparingen:** Op termijn kunnen mensen meer gaan sparen voor hun oude dag (bijvoorbeeld via een tweede- of derdepijlerpensioen), om hun oudedagsinkomen op peil te houden.

Samenvatting maatregel 7: verhoging AOV-toelage

- **Hogere AOV-toelage:** Deze maatregel betreft het verhogen van de toelage voor AOV-gerechtigden die enkel aanspraak maken op een AOV-pensioen en geen aanvullend pensioen hebben. Dit houdt een stijging van de maandelijkse toelage van ANG 155 naar ANG 250 ANG in.

Specifieke uitgangspunten en aannames

- **Gebruik:** In het basispad is de toelage ANG 155 ANG. De bijbehorende uitgaven worden vermeerderd met de stijging van de toelage, vermenigvuldigd met het aantal personen die enkel zijn aangewezen op een AOV-uitkering. Voor dit aantal wordt ervan uitgegaan dat het percentage 65-plussers dat alleen AOV-pensioen heeft, gelijk blijft op 33 procent, het niveau in 2022.¹⁷

Financiële effecten

- **Hogere uitgaven:** Deze maatregel leidt tot hogere uitgaven. De toename is afhankelijk van de toename in de toelage.
- Bij een verhoging naar ANG 250 is er sprake van toename in de uitgaven van ANG 15,0 miljoen in 2025; in 2030 bedraagt de toename ANG 18,6 miljoen; in 2050 ANG 17,3 miljoen.
- De tabel presenteert alleen de verandering van de publieke uitgaven, omdat er geen andere effecten zijn.

Tabel 13 Financiële effecten van verhoging van de AOV-toelage naar ANG 250 (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Basisvariant	Huidige situatie	Basispad		Structurele effecten			
	Toelage ANG 155	Toelage ANG 155		Toelage ANG 250		Verschil t.o.v. basispad	
	2022	2030	2050	2030	2050	2030	2050
Publieke uitgaven (land Curaçao en/of SVB)	18	21	28	40	45	+19	+17

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Samenvatting maatregel 8: extra korting op de AOV-uitkering voor niet-ingezetenen

- **Verhoging AOV-korting niet ingezetenen:** Momenteel geldt een korting voor niet-ingezetenen van 10 procent op de AOV-uitkering. Met deze maatregel stijgt het kortingspercentage voor niet-ingezetenen met 15 procentpunt, naar 25 procent.

Specifieke uitgangspunten en aannames

- **Bereik:** Voor het doorrekenen van deze maatregel is het gemiddelde uitkeringsbedrag van een niet ingezetene genomen tussen 2017 en 2021.¹⁸ Door de aanname dat de verhouding tussen uitkeringen voor ingezetenen en niet-ingezetenen gelijk blijft is het aantal toekomstige niet-ingezetene AOV-ge-rechtigden bepaald. Deze verhouding is gebaseerd op de gemiddelde verhouding tussen 2017 en 2021.¹⁹ Het percentage niet-ingezetenen is 35 procent in 2017 en 36 procent in alle jaren van 2018 tot en met 2021. Het percentage is dus vrijwel constant, terwijl de emigratiegolf al vanaf 2015 plaats-vindt.

Financiële effecten

- **Verlaging AOV-uitgaven:** Door de maatregel dalen de AOV-uitgaven. Het effect van een extra korting voor niet-ingezetenen is beperkt, doordat veel niet-ingezetenen een relatief lage AOV-uitkering ge-nieten. In 2025 wordt ANG 10,8 miljoen bespaard, in 2030 ANG 12,6 miljoen en in 2050 ANG 14,2 miljoen. Dit is 2,5 procent van de totale uitgaven in 2050.
- De tabel geeft alleen de effecten voor de publieke uitgaven, omdat er verder niks verandert.

Tabel 14 Financiële effecten van verhoging van de korting op de AOV-uitkering van niet ingezetenen (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Basisvariant	Huidige situatie	Basispad		Structurele effecten			
	10% korting	10% korting		25% korting		Verschil t.o.v. basispad	
	2022	2030	2050	2030	2050	2030	2050
Publieke uitgaven (land Curaçao en/of SVB)	374	499	566	486	552	-13	-14

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Niet-gekwantificeerde effecten

- **Verhouding ingezetenen/niet ingezetenen:** Een eventuele verandering in de verhouding van niet-in-gezetenen ten opzichte van ingezetenen, doordat mensen nu een extra financiële prikkel hebben om op het eiland te blijven, worden niet meegenomen. Hierdoor kan het zijn dat meer mensen ingezetenen blijven, waardoor de financiële besparing wordt overschat.

Niet-gekwantificeerde effecten

- De tabel laat alleen de publieke uitgaven zien, omdat er verder geen effecten zijn.

Box 1 Een verplicht basispensioen: zoeken naar de juiste timing

Een verplicht basispensioen versterkt in beginsel het pensioenstelsel, omdat het mensen meer financiële zekerheid biedt na hun pensionering. Een ander voordeel van een verplicht basispensioen is dat het kan bijdragen aan een eerlijkere verdeling van de pensioenlasten tussen de verschillende generaties. De kosten van vergrijzing worden dan minder sterk afgewenteld op de jongere generatie.

Het basispensioen houdt in dat voor elke werknemer maandelijks een minimum pensioeninleg wordt gedaan. De premie die wordt ingelegd voor het basispensioen wordt gebruikt om vermogen op te bouwen, van waaruit later het pensioen wordt uitgekeerd (kapitaaldeckingsstelsel). De invoering van een basispensioen op middellange of lange termijn wordt aanbevolen. Hiervoor kunnen belangrijke lessen worden getrokken uit de ervaringen in Aruba. Ook biedt het advies van de SER (2018) belangrijke inzichten. Van belang is onder andere dat de premie-inleg ook voor mensen die het minimumloon verdienen resulteert in voldoende pensioen en dat het mogelijk is om bij het wisselen van baan het opgebouwde pensioen mee te nemen.

Het beoogde effect van een verplicht basispensioen doet zich echter pas voor na enkele decennia. Omdat het een kapitaalge-dekt pensioen is, moeten er eerst voldoende premies worden ingelegd voordat een adequaat aanvullend pensioen kan worden gerealiseerd. Dit betekent dat er een lange opbouwfase is voordat de pensioenopbouw voldoende is om een aanvullend pen-sioen van enige omvang te kunnen uitkeren.

Op korte termijn zijn er ook belangrijke nadelen verbonden aan het basispensioen. Werkenden en werkgevers moeten premie inleggen. In principe zijn deze premies ten laste van de loonruimte, wat de koopkracht aantast. Bovendien loopt de overheid op korte termijn belastinginkomsten mis, omdat de premies aftrekbaar zijn voor de inkomstenbelasting. De overheid moet ook investeringen plegen ten behoeve van het toezicht en de communicatie. In ieder geval op korte termijn gaan huishoudens, bedrijven en de overheid er dus financieel op achteruit.

Gegeven de actuele situatie van Curaçao is de timing van de introductie van een basispensioen ongelukkig. Immers, de overheidsfinanciën staan er niet goed voor en na een aantal magere economische jaren is de koopkracht van huishoudens al onder druk komen te staan. Op langere termijn kan een verplicht basispensioen echter wel degelijk aanbeveling verdienen. Wanneer de economie groeit en de koopkrachtontwikkeling gunstig is, kan de premieafdracht beter worden opgebracht door huishoudens en bedrijven. Bovendien kan de overheid dan beter in staat zijn om de kosten van de uitvoering van het basispensioen op te vangen.

Het beoogde doel – meer financiële zekerheid na pensionering – kan op de korte termijn beter op andere manieren worden bereikt: door mensen vrijwillig te stimuleren om pensioen op te bouwen in de tweede of derde pijler en door gericht inkomenssteun te verlenen aan de huishoudens met de allerlaagste inkomens. Dit vergt een integrale aanpak, waarvoor elders in dit hoofdstuk inspiratie wordt geboden (bijvoorbeeld een gerichte AOV-toelage).

Box 2 Legaliseren van illegale migranten: gevolgen voor het AOV-fonds

Het legaliseren van illegale migranten zorgt ervoor dat nauwkeuriger wordt bijgehouden wie er op het eiland woont en werkt. Op dit moment is er bijvoorbeeld een groep Venezolaanse immigranten op het eiland die naar schatting een omvang heeft van 11 procent van de geregistreerde bevolking. Naar alle waarschijnlijkheid verrichten deze mensen werk op het eiland. Verder is bekend dat van de 43.790 dienstverbanden die zijn geregistreerd door de SVB er 2.759 dienstverbanden van “illegale” arbeidsmigranten zijn. Ook zou sprake zijn van een ‘immense’ informele economie op Curaçao. Dit zou blijken uit steunaanvragen aan het Ministerie van SOAW, waarbij veel aanvragen niet kloppen of incompleet zijn (Antilliaans Dagblad, 2020).

Op het moment dat deze mensen gelegaliseerd worden, zullen zij (deels) van de informele economie naar de formele economie verschuiven. Hierdoor zal deze groep sociale zekerheidspremies en loonbelastingen gaan betalen. Tegelijkertijd bouwen zij ook rechten op in het sociale zekerheidssysteem. Voor het AOV-fonds betekent dit dat de grondslag wordt vergroot, omdat de werkzame beroepsbevolking toeneemt. Een grotere grondslag levert meer premie-inkomsten op voor het AOV-fonds. Hierdoor zijn de effecten voor het AOV-fonds op de korte termijn positief.

Op de lange termijn heeft deze groep echter ook recht op een AOV-uitkering, waardoor in de toekomst de AOV-uitgaven toenemen. Op de lange termijn is het effect op het AOV-fonds grosso modo neutraal, omdat verwacht kan worden dat de extra premie-inkomsten ongeveer gelijk zijn aan de extra AOV-uitgaven.

Voor het AOV-fonds zal deze maatregel op de korte termijn lucht geven, doordat de AOV premie-inkomsten hoger zijn zonder dat daar direct extra AOV-uitgaven tegenover staan. Op de lange termijn biedt het legaliseren echter geen oplossing, omdat dan ook de AOV-uitgaven zullen toenemen. Het legaliseren van illegale migranten is bovendien een bredere discussie. Deze beleids optie moet ook vanuit andere invalshoeken worden bekeken dan alleen het pensioenbeleid.

Verwijzingen

³ Jongen, E.L.W., & Stoel, M. (2013). *Estimating the Elasticity of Taxable Labour Income in the Netherlands*. Centraal Planbureau.

⁴ Jongen, E.L.W., de Boer, H.-W., & Dekker, P. (2014). *MICSIM – A behavioural microsimulation model for the analysis of tax-benefit reform in the Netherlands*. Centraal Planbureau.

⁵ Van Es, F. (2010). *Involed WWB op gebruik bijstand*. Centraal Plan Bureau.

⁶ Jongen, E.L.W., de Boer, H.-W., & Dekker, P. (2014). *MICSIM – A behavioural microsimulation model for the analysis of tax-benefit reform in the Netherlands*. Centraal Planbureau.

⁷ Oostveen, A., Korf, W., Martina, K., & van der Meer, M. (2022). *Bijverdienen in de onderstand*. Regioplan.

⁸ Korstjens, A. (2018). *Parttime werken in de bijstand in Nijmegen: Wie werken er parttime en wie profiteren sterk van een grotere kans om uit te stromen naar betaald werk?* Divosa.

⁹ Van Sonsbeek, J., Berkhout, E., & Gercama, L. (2020). *Kansrijk arbeidsmarktbeleid – update sociale zekerheid*. Centraal Planbureau.

¹⁰ Donker van Heel, P., Zwinkels, W., & Van Buijen, K. (2022). *Modernisering en versterking socialezekerheidsstelsel Aruba (Landspakket E.4.2) – Appendix 3. Financiële effecten*. De Beleidsonderzoekers.

¹¹ García-Gómez, P., von Gaudecker, H., & Lindeboom, M. (2011). Health, disability and work: patterns for the working age population. *International Tax and Public Finance*, 18, 146-165.

¹² Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2022). *World Population Prospects 2022, Online Edition*. Verenigde Naties.

¹³ Kiko Ta Pasando (2016). *De overheid komt AOV'ers die bij bereik van leeftijd van 60 gebruik hebben gemaakt van overgangsregeling tussen maart 2014 en 2016 aanvullend deels tegemoet*. Geraadpleegd van <http://web.archive.org/web/20200615063012/https://kikota-pasando.com/2016/11/21/de-overheid-komt-aovers-die-bij-bereik-van-leeftijd-van-60-gebruik-hebben-gemaakt-van-overgangsregeling-tussen-maart-2014-en-2016-aanvullend-deels-tegemoet-gobiernu-ta-kompensa-adishionalmente-2/>

¹⁴ Eigen berekening op basis van microdata van de SVB over de AOV.

¹⁴ Ministerie van Financiën. (2022). *Financiële Management Rapportage september 2022 en Uitvoeringsrapportage 3de kwartaal 2022*.

¹⁵ Jongen, E., Van den Berge, W., Goos, M., & Kerkemeros, Y. (2023). *Technologie, de arbeidsmarkt en de rol van beleid*. Centraal Planbureau.

¹⁶ Central Bureau of Statistics Curaçao. (2020). *Supply side of the Labour Market Curaçao – Results Labour Force Survey 2019*.

¹⁷ Aniceta, G. (2022). *Voorstel sociaal vangnet ten behoeve van de kwetsbare groepen*. Sector Sociale Ontwikkeling.

¹⁸ Eigen berekening op basis van microdata van de SVB over de AOV.

¹⁹ Eigen berekening op basis van microdata van de SVB over de AOV.

Bijlage A. Financiële effecten van beleidsvarianten

Bijstand

Verhogen van de bijstand

- **Verhoging bijstand:** In de basisvariant wordt de bijstand verhoogd naar 70 procent van het minimumloon. In twee alternatieve varianten wordt de bijstand verhoogd naar 60 procent en 80 procent van het minimumloon.
- **Effecten alternatieve varianten:** Onderstaande tabel laat de verschillen tussen de varianten zien. In de variant met verhoging van de bijstand naar 60 procent van het minimumloon nemen de publieke uitgaven toe met jaarlijks ANG 55 miljoen in 2030 en ANG 52 miljoen in 2050, naar ANG 83 miljoen in 2030 en ANG 78 miljoen in 2050. In de variant met verhoging van de bijstand naar 80 procent van het minimumloon nemen de publieke uitgaven toe met jaarlijks ANG 82 miljoen in 2030 en ANG 77 miljoen in 2050, naar ANG 109 miljoen in 2030 en ANG 103 miljoen in 2050.

Tabel 15 Financiële effecten van alternatieve varianten voor de maatregel om de bijstand te verhogen, naar 60 procent en 80 procent van het minimumloon (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Alternatieve varianten	2022 (huidige situatie)	2050 (basispad)	2050 (structurele effecten)	
	Geen verandering	Geen verandering	Bijstand naar 60% minimumloon	Bijstand naar 80% minimumloon
Publieke uitgaven	30	26	78 (+52)	103 (+77)

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Volume- en stimuleringsbeleid

- **Meer werken naast bijstand:** Wanneer iemand die bijstand ontvangt ook inkomen uit arbeid genereert, wordt 50 procent van het loon gekort op de bijstandsuitkering. Hoe hoger de inhouding op de bijstand, des te minder lonend het is om naast de bijstand om bij te werken. Om deze prikkel te verhogen is in de basisvariant het voorstel geen loon in te houden zolang het geheel van bijstand, toeslagen, en loon onder het niveau van het minimuminkomen blijft. Wanneer totale inkomen boven het minimuminkomen uitkomt, wordt het bedrag erboven gekort op de bijstandsuitkering. Een alternatieve variant is de inhouding te verlagen tot 25 procent van het loon. In de alternatieve variant is het volumebeleid gelijk aan dat van de basisvariant.
- **Meer werken naast bijstand:** Het aandeel bijstandontvangers dat werkt naast de bijstand stijgt in de basisvariant na invoering van de maatregelen in 2025 van 7,7 procent, naar 8,6 procent in 2030, tot 9,2 procent in 2031. In de alternatieve variant is er minder sprake van een stimulerend effect, omdat de inhouding niet tot nul wordt teruggebracht, maar tot 25 procent. Het aandeel bijstandontvangers dat werkt naast de bijstand stijgt in de alternatieve variant van 7,7 procent in 2025, naar 8,2 procent in 2030, tot 8,5 procent in 2031 en daarna.
- **Uitstroom uit bijstand:** Doordat meer bijstandontvangers gaan werken als gevolg van deze maatregel, neemt het aantal bijstandontvangers af. De daling is in de basisvariant geraamd op 0,3 procent in 2030, 1,8 procent in 2040, en 2,2 procent in 2050. In de alternatieve variant is de daling 0,1 procent in 2030, 0,9 procent in 2040, en 1,1 procent in 2050.
- **Publieke uitgaven:** De structurele netto daling van de publieke jaarlijkse uitgaven, als gevolg van de ontwikkeling naar minder bijstandontvangers, is komt in de basisvariant in 2030 op ANG 1,6 miljoen en in 2050 uit op ANG 2 miljoen. In de alternatieve variant komt de daling op ANG 1,9 miljoen in 2030 en op ANG 2 miljoen in 2050. Enerzijds leidt de mindere daling van het aantal bijstandontvangers in de alternatieve variant tot minder besparingen dan in de basisvariant, anderzijds leiden de 25% inhoudingen tot gemiddeld lagere bijstandsuitkeringen. De netto effecten op de publieke uitgaven van de basisvariant en de alternatieve variant zijn ongeveer gelijk.
- **Toename belastinginkomsten:** Als gevolg van snellere uitstroom naar betaald werk, is er tevens een opwaarts effect op de belastinginkomsten. Dit structurele effect komt in de basisvariant neer op jaarlijks ANG 0,2 miljoen in 2030 en ANG 0,3 miljoen in 2050, in de alternatieve variant, met minder uitstroom naar werk, op ANG 0,1 miljoen in 2030 en ANG 0,1 miljoen in 2050.

Tabel 16 Financiële effecten van alternatieve variant voor de maatregel om inhouding op de bijstand vanuit bijwerken te verlagen naar 0% (basisvariant) en 25% (alternatieve variant), (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Alternatieve varianten	2022 (huidige situatie)	2050 (basispad)	2050 (structurele effecten)	
	Geen verandering	Geen verandering	Geen inhouding op loon	Inhouding op loon 25%
Publieke uitgaven	30	26	24 (-2)	24 (-2)
Belastinginkomsten	558	733	733 (+0,3)	733 (+0,1)

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Arbeidsongeschiktheidsregeling

Premieverlaging

- **Compensatie:** In de basisvariant wordt de premie zodanig bijgesteld dat die gelijk is aan de kosten voor de SVB (hierna: variant Kostendeckende premie). In een alternatieve variant worden de premies zodanig verlaagd dat de premieverlaging de werkgevers compenseert voor het gestegen werkgeversrisico (hierna: variant Compensatie werkgeversrisico). Werkgevers delen dan dus niet in de meerkosten vanwege een gegroeide verzekerde populatie.
- **Overschot SVB:** Onderstaande tabel laat de verschillen tussen beide varianten zien. Alleen de rijen met premie-inkomsten en premie-equivalenten verschilt tussen beide varianten. In de variant Compensatie werkgeversrisico genereert de SVB in 2050 een tekort van ANG 1 miljoen op de arbeidsongeschiktheidsregeling. Op de middellange termijn zijn nog niet alle besparingen gematerialiseerd en daarom heeft de SVB in 2030 in deze variant een tekort van ANG 9 miljoen.

Tabel 17 Financiële effecten van een arbeidsongeschiktheidsregeling, met en zonder kostendeckende premie (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Alternatieve varianten	2022 (huidige situatie)	2050 (basispad)	2050 (structurele effecten)	
	Geen verandering	Geen verandering	Kostendeckende premie	Compensatie werkgeversrisico
Publieke uitgaven (land Curaçao en/of SVB)	43	50	23 (-27)	23 (-27)
Directe kosten werkgevers	0	0	29 (+29)	29 (+29)
Premie-inkomsten	40	52	23 (-28)	22 (-29)
Belastinginkomsten	558	733	736 (+2)	736 (+2)
Premie-equivalent werkgevers	1,8% (ZV), 1,3% (OV)	1,8% (ZV), 1,3% (OV)	2,7% (-0,5%)	2,6% (-0,5%)

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Periode werkgeversrisico

- **Zes weken werkgeversrisico:** In de basisvariant betaalt de werkgever de werknemer zes maanden door. Onderstaande tabel laat een variant zien waarin er een kortere periode van zes weken werkgeversrisico van kracht is.
- **Kleinere effecten:** De kostenbesparende effecten van het pakket aan maatregelen zijn kleiner met een werkgeversrisico van zes weken dan met een van zes maanden. Daardoor wegen de besparingen door gedragseffecten niet meer op tegen de kostenstijgingen door een grotere verzekerdenpopulatie. De netto kostenstijging komt overeen met 0,2 procent van de premiebasis. Omdat de premiebasis groeit, daalt de geheven premie echter met 0,3 procent. In 2030 zijn nog niet alle besparingen gerealiseerd en daarom is er een toename in werkgeverslasten equivalent aan 0,5 procent van de premiebasis. Doordat deze over een grotere premiebasis verdeeld worden, blijft de geheven premie onveranderd.

Tabel 18 Financiële effecten van een arbeidsongeschiktheidsregeling, afhankelijk van de duur van het werkgeversrisico (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Alternatieve varianten	2022 (huidige situatie)	2050 (basispad)	2050 (structurele effecten)	
	Geen verandering	Geen verandering	Werkgeversrisico eerste 6 maanden	Werkgeversrisico eerste 6 weken
Publieke uitgaven (land Curaçao en/of SVB)	43	50	23 (-27)	36 (-14)
Directe kosten werkgevers	0	0	29 (+29)	19 (+19)
Premie-inkomsten	40	52	23 (-28)	36 (-15)
Belastinginkomsten	558	733	736 (+2)	735 (+2)
Premie-equivalent werkgevers	1,8% (ZV), 1,3% (OV)	1,8% (ZV), 1,3% (OV)	2,7% (-0,5%)	2,8 (-0,3%)

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Doorbetaald loon

- **70 procent doorbetaling:** In de basisvariant krijgen arbeidsongeschikte werknemers 80 procent van hun loon vergoed. Dat is gelijk aan het percentage in de huidige ZV en de OV na jaar 1. Onderstaande tabel presenteert de effecten wanneer werknemers 70 in plaats van 80 procent van hun loon vergoed krijgen.

Bijlage A. Financiële effecten van beleidsvarianten

- **Netto besparing werkgevers:** De SVB bespaart ANG 29 miljoen bij een percentage van 70 procent. Van deze uitgavendaling komt in 2050 ongeveer ANG 25 miljoen voor de rekening van werkgevers. Omdat die gecompenseerd worden met een premieverlaging van ANG 31 miljoen, hebben werkgevers netto minder lasten. Uitgedrukt als premiepercentage is dat een lastenverlaging van 0,3 procent. De totale premieverlaging is 0,8 procent, omdat er kosten door een grote premiebasis gedeeld worden. De besparing voor werkgevers wordt pas op langere termijn gerealiseerd. Omdat de besparingen door gedragseffecten naar verwachting pas in 2035 volledig gematerialiseerd zijn, hebben de werkgevers in 2030 ANG 29 miljoen aan extra directe kosten, terwijl ze hun premies met slechts 24 miljoen zien dalen. Deze tijdelijke lastenverzwaring is equivalent aan 0,2 procent van de premiebasis. Omdat de premiebasis groeit, daalt de geheven premie alsnog met 0,3 procentpunt.
- **Minder gunstig voor werknemers:** In de basisvariant worden werknemers in zowel 2030 als 2050 voor ANG 1 miljoen gekort op hun loondoorbetaling. Als ze 70 procent doorbetaald krijgen, worden ze in beide jaren ANG 6 miljoen gekort.
- **Financiële ruimte Land:** Als men ervoor kiest om de premies voor werkgevers alleen te verlagen met het bedrag van hun toegenomen werkgeversrisico (ANG 25 miljoen in plaats van ANG 31 miljoen), genereert de SVB een structureel overschot. Hierdoor hoeft het Land minder financieel bij te dragen aan de SVB, waardoor er ruimte ontstaat om in sociale voorzieningen zoals de bijstand te investeren.

Tabel 19 Financiële effecten van een arbeidsongeschiktheidsregeling, afhankelijk van de hoogte van de doorbetaling (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Alternatieve varianten	2022 (huidige situatie)	2050 (basispad)	2050 (structurele effecten)	
	Geen verandering	Geen verandering	80% doorbetaling	70% doorbetaling
Publieke uitgaven (land Curaçao en/of SVB)	43	50	23 (-27)	21 (-29)
Directe kosten werkgevers	0	0	29 (+29)	25 (+25)
Premie-inkomsten	40	52	23 (-28)	21 (-31)
Belastinginkomsten	558	733	736 (+2)	735 (+2)
Premie-equivalent werkgevers	1,8% (ZV), 1,3% (OV)	1,8% (ZV), 1,3% (OV)	2,7% (-0,5%)	2,3% (-0,8%)

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Werkloosheidsregeling

Andere referte-eis

- **Referte-eis van een half of twee jaar:** In de basisvariant moet iemand twaalf maanden in dienst zijn geweest om recht te hebben op een werkloosheidsuitkering. Onderstaande tabellen tonen de kosten van een werkloosheidsregeling wanneer deze referte-eis zes of 24 maanden is. De bovenste tabel vergelijkt de kosten met de huidige Cessantia-kosten, ervan uitgaande dat werkgevers de Cessantia-rechten volledig betalen die ze rechtstreeks aan hun werknemers moeten betalen. De onderste tabel vergelijkt de kosten van de werkloosheidsregeling alleen met de Cessantia-rechten die de SVB uitbetaalt.
- **Kosten gelijk aan maximale waarde Cessantia-rechten bij een lage eis:** Per jaar eindigen er 43 dienstverbanden per 100 dienstverbanden. Daarvan hebben er 22 minstens zes maanden geduurd en elf hebben er minstens twaalf maanden geduurd. De kosten van een werkloosheidsregeling zijn dus bijna dubbel zo hoog als de referte-eis zes in plaats van twaalf maanden is. Daarmee zijn de jaarlijkse uitgaven aan de werkloosheidsregeling ongeveer even hoog als het totaal aan Cessantia-rechten in een jaar.
- **Lagere kosten bij hoge eis:** Als de referte-eis twaalf in plaats van 24 maanden is, dalen de kosten van de werkloosheidsregeling. Per 100 dienstverbanden eindigen er jaarlijks namelijk acht na minstens 24 maanden, tegenover elf na twaalf maanden.

Tabel 20 Financiële effecten van een werkloosheidsregeling en afschaffen Cessantia (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Alternatieve varianten	2022 (huidige situatie)	2050 (basispad)	2050 (structurele effecten)		
	Geen verandering	Geen verandering	Referte-eis van 12 maanden	Referte-eis van 6 maanden	Referte-eis van 24 maanden
Publieke uitgaven					
- waarvan van de SVB	2	2	27 (+24)	52 (+49)	18 (+16)
- waarvan van het Land (bijstand)	30	26	23 (-2)	21 (-5)	24 (-2)
Directe kosten werkgevers	37	48	0 (-48)	0 (-48)	0 (-48)
Premie-inkomsten	2	2	27 (+24)	52 (+49)	18 (+16)
Loonbelastinginkomsten	558	733	737 (+3) (-4)	740 (+6) (-1)	735 (+2) (-5)
Premie-equivalent werkgevers	2,5%	2,5%	1,3%	2,6%	0,9%

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Langere duur

- **Maximale zes maanden:** De voorgestelde werkloosheidsregeling duurt met een maximale duur van drie maanden relatief kort. Onderstaande tabellen laten de financiële effecten zien van een regeling met een maximale duur van zes maanden.
- **Kosten gelijk aan waarde maximale Cessantia-rechten:** De jaarlijkse kosten van de werkloosheidsregeling worden bij de duur van zes maanden bijna dubbel zo hoog als in de basisvariant en worden daarmee ongeveer even hoog als het totaal aan de maximale waarde van de Cessantia-rechten in een jaar.

Tabel 21 Financiële effecten van de voorstellen voor een werkloosheidsregeling met verschillende maximumduren, en afschaffen Cessantia (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Alternatieve varianten	2022 (huidige situatie)	2050 (basispad)	2050 (structurele effecten)	
	Geen verandering	Geen verandering	Hoogstens 3 maanden	Hoogstens 6 maanden
Publieke uitgaven				
- waarvan van de SVB	2	2	27 (+24)	49 (+47)
- waarvan van het Land (bijstand)	30	26	23 (-2)	21 (-5)
<i>Directe kosten werkgevers</i>	37	48	0 (-48)	0 (-48)
Premie-inkomsten	2	2	27 (+24)	49 (+47)
Loonbelastinginkomsten	558	733	737 (+3) (-4)	739 (+6) (-1)
Premie-equivalent werkgevers	2,5%	2,5%	1,3%	2,5%

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Hogere doorbetaling

- **Hogere vervangingsratio's:** De voorgestelde uitkeringshoogte als percentage van het loon (vervangingsratio) is 70 procent. Onderstaande tabel laat de financiële effecten zien van de situatie met een vervangingsratio van 80 procent.
- **Verhoudingsgewijs kleine verschillen:** De uitkeringshoogten stijgen bij 80 procent doorbetaling met een zevende ten opzichte van de basisvariant. Daardoor zijn de verschillen met de basisvariant kleiner dan in de hiervoor beschreven varianten, waarin de referte-eis en maximale duur gehalveerd of verdubbeld werden.

Tabel 22 Financiële effecten van de voorstellen voor een werkloosheidsregeling met verschillende vervangingsratio's, en afschaffing Cessantia (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Alternatieve varianten	2022 (huidige situatie)	2050 (basispad)	2050 (structurele effecten)	
	Geen verandering	Geen verandering	70% doorbetaling	80% doorbetaling
Publieke uitgaven				
- waarvan van de SVB	2	2	27 (+24)	30 (+28)
- waarvan van het Land (bijstand)	30	26	23 (-2)	23 (-2)
<i>Directe kosten werkgevers</i>	37	48	0 (-48)	0 (-48)
Premie-inkomsten	2	2	27 (+24)	30 (+28)
Loonbelastinginkomsten	558	733	737 (+3) (-4)	737 (+4) (-3)
Premie-equivalent werkgevers	2,5%	2,5%	1,3%	1,5%

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

AOV

Maatregel 1. Verhoging AOV-leeftijd

- **Alternatieve paden:** Tabel 24 laat de verschillende doorgerekende beleidspaden zien. Het resultaat van een sprong naar leeftijd 66 en 67 met vervolgens een koppeling aan de leeftijdsverachting wordt hier niet uiteengezet, omdat deze in de hoofdrapportage is toegelicht.

Tabel 23 Alternatieve beleidspaden voor verhoging van de AOV-leeftijd.

AOV-beleid	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Sprong naar 66 en 67 en koppeling	66	67	67,3	67,6	68	68,2
Stapsgewijze toename	66	67	68	69	69	69
Koppeling levensverwachting	65,2	65,5	65,8	66,2	66,5	66,8
Sprong naar 66 en koppeling	66	66,3	66,7	67	67,3	67,6

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

- **Tekorten:** In alle varianten overstijgen de publieke uitgaven de premie-inkomsten. Dit tekort is lager wanneer een snellere stijging van de pensioenleeftijd wordt ingezet. Een leeftijdsverhoging leidt zowel tot hogere premie-inkomsten als belastinginkomsten. Door de AOV-gerechtigde leeftijd te verhogen verbetert het saldo van het AOV-fonds. In het basispad is sprake van een stijging van de uitgaven van ongeveer ANG 175 miljoen; de belasting- en premie-inkomsten stijgen met ANG 107 miljoen.
- **Andere conclusie:** In alle varianten is sprake van hogere premielasten van werkgevers. Dit is direct het geval van het langer werkzaam zijn van een deel van de 65-plussers. De werkgevers ontlenen ook baten uit de langere dienstbetrekking van oude werknemers. Aan de uitgavenkant is naast de verlaging in het aantal AOV-gerechtigden ook rekening gehouden met een beperkte toename in het aantal bijstandsgerechtigden.

Tabel 24 Financiële effecten van alternatieve beleidspaden voor verhoging van de AOV-leeftijd (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Alternatieve varianten	2022 (huidige situatie)	2050 (basispad)	2050 (structurele effecten)			
			AOV-leeftijd blijft op 65	Hoofdvariant (sprong naar 66 en 67 en koppeling)	Stapsgewijze toename	Koppeling levensverwachting
Publieke uitgaven (land Curaçao en SVB)	374	566	455 (-111)	436 (-130)	485(-81)	469 (-97)
Premielasten werkgevers	194	231	245 (+14)	250 (+19)	240 (+9)	243 (+12)
Premie-inkomsten	323	385	409 (+24)	416 (+31)	399 (+14)	405 (+20)
Belastinginkomsten	387	466	496 (+30)	504 (+38)	477 (+11)	485 (+19)
Premie-equivalent werkgevers	9%	9%	9%	9%	9%	9%
Premie-equivalent werknemers	6%	6%	6%	6%	6%	6%

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Maatregel 2. Mogelijkheid tot vervroegd pensioen

- Deze maatregel is in de hoofdtekst uitgelegd; er zijn geen beleidsvarianten doorgerekend.

Maatregel 3. Verhogen omzetbelasting ten behoeve van het AOV fonds

- **Spreiding:** Gezien de onzekerheid van de exacte inkomsten uit de omzetbelastingen zijn er verschillende scenario's doorgerekend. Het gemiddelde omzetbelastingpercentage is onbekend dus zijn er twee verschillende gemiddeldes genomen op basis van de huidige percentages die als referentie dienen. Er zijn er twee beleidsvarianten: de omzetbelasting wordt met 0,5 procent of 1 procent verhoogd.
- **Belastinginkomsten:** De tabel hieronder laat de belastinginkomsten in de verschillende scenario's zien. Een verhoging van de omzetbelasting van 1 procent levert logischerwijs meer op dan een verhoging van 0,5 procent in elk scenario. Het tekort in het AOV-fonds in 2050 is ANG 181 miljoen, bij een omzetbelasting verhoging van 1 procent nemen de tekorten voor het AOV-fonds aanzienlijk af.

Tabel 25 Financiële effecten van verschillende scenario's en verschillende aannames m.b.t. een AOV-heffing op omzet (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Alternatieve varianten	2022 (huidige situatie)	2050 (basispad)	2050 (structurele effecten)			
			0,5% verhoging en gemiddeld 6%	0,5% verhoging en percentage 7%	1% verhoging en percentage 6%	1% verhoging en percentage 7%
Omzetbelasting-inkomsten	542	725	786(+61)	777 (+52)	846 (+121)	829(+104)

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Maatregel 4. 15 procent AOV premie over een grotere grondslag

- **Variant:** In het basisscenario wordt de inkomensgrens verhoogd tot ANG. 150.000 per jaar, een andere mogelijkheid is om de inkomensgrens te verhogen tot ANG. 125.000 per jaar.
- **Resultaat:** Een hogere grondslag betekent een beter financieel resultaat. De verschillen komen vooral door de hogere inkomens (boven de ANG. 10.000 per maand), omdat andere inkomensgroepen onder beide nieuwe grenzen zitten.

Tabel 26 Financiële effecten van alternatieve varianten vergroting premie-grondslag (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

	2022/2021 (huidige situatie)	2050 (basispad)	2050 (structurele effecten)	
Alternatieve varianten	Premiegrens van ANG100.000	Geen verhoging van de premiegrens en blijft ANG 100.000	15% AOV-premie voor inkomens tot ANG 150.000 per jaar en daarboven 1%	15% AOV-premie voor inkomens tot ANG 125.000 per jaar en daarboven 1%
Publieke uitgaven (land Curaçao en/of SVB)	-	-	-	-
Premiekosten werkgevers	194	231	239 (+8)	235 (+4)
Premie-inkomsten	323	385	398 (+13)	392(+7)
Belastinginkomsten	-	-	-	-
Premie-equivalent werkgevers tot 15% premiegrens	9%	9%	9% (0%)	9% (0%)
Premie-equivalent werknemers tot 15% premiegrens	6%	6%	6% (0%)	6% (0%)

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Maatregel 5a. Verhogen algemene AOV-premie om het fonds kostendekkend te maken

- **Geen variant:** Bij deze maatregel is maar één variant mogelijk, omdat het stelsel kostendekkend wordt gemaakt.

Maatregel 5b. Verhogen premiepercentage inkomens boven de ANG 100.000 per jaar

- **Varianten:** In de basisvariant wordt verondersteld dat het premiepercentage boven de ANG 100.000 per jaar stijgt van 1 procent naar 8 procent. De twee alternatieve varianten zijn dat het percentage stijgt van 1 procent naar 4 of 15 procent.
- **Effecten:** Hoe hoger het premiepercentage, des te hoger de extra premie-inkomsten voor het AOV-fonds.

Tabel 27 Financiële effecten van alternatieve varianten verhogen premie voor inkomens boven ANG 100.000 (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

	2022 (huidige situatie)	2050 (basispad)	2050 (structurele effecten)		
Alternatieve varianten	Premiepercentage boven ANG.100.000 is 1%	Premiepercentage boven ANG.100.000 blijft 1%	Premiepercentage boven ANG.100.000 wordt 4%	Premiepercentage boven ANG.100.000 wordt 8%	Premiepercentage boven ANG.100.000 wordt 15%
Publieke uitgaven (land Curaçao en/of SVB)	-	-	-	-	-
Premiekosten werkgevers	194	231	232 (+2)	236 (+5)	242 (+11)
Premie-inkomsten	323	385	388 (+4)	394 (+9)	403 (+18)
Belastinginkomsten	-	-	-	-	-
Premie-equivalent werkgevers boven ANG. 100.000	0%	0%	2,4% (+2,4%)	4,8% (+4,8%)	9% (+9%)
Premie-equivalent werknemers boven ANG. 100.000	1%	1%	1,6% (+1,0%)	3,2% (+2,2%)	6% (+5%)

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Maatregel 6. Invoeren premie voor 65-plussers met hogere inkomens

- **Varianten:** Er kan gevarieerd worden met het premiepercentage dat 65-plussers betalen, de berekende varianten zijn een percentage van 3 en 6 procent. Daarnaast is er ook variatie mogelijk in de inkomensgrens, deze kan worden vastgesteld op ANG 2.000 of ANG 4.000 per maand.
- **Effecten:** De financiële effecten voor het AOV-fonds zijn hieronder weergegeven, de verschillen tussen de opties zijn beperkt. De extra inkomsten bij een premiegrens van ANG 2.000 per maand ANG 1,9 miljoen en ANG 0,93 miljoen voor een premiepercentage van respectievelijk 6 en 3 procent. Bij een premiegrens van ANG 4.000 per maand zijn de extra inkomsten ANG 0,98 miljoen en ANG 0,49 miljoen

Bijlage A. Financiële effecten van beleidsvarianten

voor een premiepercentage van respectievelijk 6 en 3 procent. Een premiegrens van ANG 4.000 en een percentage van 6 procent levert dus meer op dan een premiegrens van ANG 2.000 en een percentage van 3 procent.

- **Samenhang:** In het algemeen levert een hoger premiepercentage meer op dan een lager premiepercentage. Bij een verhoging van de premiegrens zijn er minder ouderen die premie afdragen.

Tabel 28 Financiële effecten alternatieve varianten van een premie voor 65-plussers met een hoger inkomen (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Alternatieve varianten	2022 (huidige situatie)	2050 (basispad)	2050 (structurele effecten)			
	Geen premie voor 65+	Geen premie voor 65+	Premiepercentage van 3% voor 65+ met inkomen boven de ANG. 2.000 per maand	Premiepercentage van 3% voor 65+ met inkomen boven de ANG. 4.000 per maand	Premiepercentage van 6% voor 65+ met inkomen boven de ANG. 2.000 per maand	Premiepercentage van 6% voor 65+ met inkomen boven de ANG. 4.000 per maand
Premie-inkomsten	323	385	385(+1)	385 (+0)	386 (+1)	385 (+1)

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Maatregel 7. Verhoogde AOV-toelage

- **Varianten:** Er worden hier twee varianten gepresenteerd.
  - Een toename van de toelage naar ANG 250
  - Een toename van de toelage naar ANG 350

Er wordt in de doorrekening van deze maatregel geen rekening gehouden met eventuele gedragseffecten. Dit heeft als gevolg dat er alleen veranderingen in de publieke uitgaven ten opzichte van het basispad worden geraamd.

- **Extra uitgaven:** Onderstaande tabel laat de toename in de kosten zien als gevolg van de verhoging van de toelage.
- **Samenhang:** Zoals verwacht is er sprake van hogere uitgaven aan de AOV-toelage bij de stijging naar 350 ANG. De grootte van het verschil in kosten tussen de twee scenario's in 2050 volgt direct uit het verschil in de hoogte van de toelagen.

Tabel 29 Financiële effecten van alternatieve varianten van een verhoogde AOV-toelage (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Alternatieve varianten	2022 (huidige situatie)	2050 (basispad)	2050 (structurele effecten)	
	Nog geen maatregel ingevoerd	Toelage blijft gelijk op 155 ANG	Toelage stijgt naar 250 ANG in 2025	Toelage stijgt naar 350 ANG in 2025
Publieke uitgaven (land Curaçao en/of SVB)	18	28	45(+17)	64(+36)

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).

Maatregel 8. Migranten legaliseren en laten participeren in de formele economie

- Deze maatregel is uitgewerkt in een tekst kader in de hoofdtekst van het rapport.

Maatregel 9. Invoeren van een extra korting op de AOV-uitkering voor niet ingezetenen

- **Varianten:** Het huidige kortingspercentage voor niet ingezetenen is 10 procent en in de hoofdtekst wordt dit verhoogd naar 25 procent. Twee andere varianten zijn een kortingspercentage van totaal 20 of 30 procent.
- **Effecten:** Een hoger kortingspercentage voor niet ingezetenen vermindert de kosten aan AOV-uitgaven, maar de besparingen zijn relatief klein (tussen de 2 en 3 procent).
- **Samenhang:** In het algemeen worden de kosten minder als het kortingspercentage voor niet ingezetenen verder omhooggaat.

Tabel 30 Financiële effecten van alternatieve varianten van een extra korting op de AOV-uitkering van niet ingezetenen (miljoenen ANG; prognoses zijn uitgedrukt in 2023 prijzen).

Alternatieve varianten	2022 (huidige situatie)	2050 (basispad)	2050 (structurele effecten)		
	10% korting voor niet ingezetenen	10% korting voor niet ingezetenen	20% korting voor niet ingezetenen	25% korting voor niet ingezetenen	30% korting voor niet ingezetenen
Publieke uitgaven (land Curaçao en/of SVB)	374	566	557 (-9)	552 (-14)	547(-19)

Bron: Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek (2023).